

Vadlīnijas

DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBĀM MEŽSAIMNIECĪBĀ

Rīga – 2013

I Vispārīgie jautājumi, lietojamie termini

Apstrāde - nolaista koka stumbra atzarošana un sazāgēšana.

Atsitiens - strauja un negaidīta ķēžu zāga pārvietošanās uz augšu, kuras cēlonis - zāga sliedes augšējā gala saskare ar koksnī.

Atzarošana - koku stumbru atbrīvošana no zariem.

Augšgala krautuve – ierīkota krautuve cirmsā vai pie ceļa ārpus tās, kurā pievestos vai pietreilētos kokmateriālus daļēji apstrādā (atzaro, sagarumo, šķiro), sakrauj krautnēs un iekrauj izvešanas transportlīdzekļos.

Cirsmu izstrādes tehnoloģiskā karte - dokuments, kas ietver cirsmas raksturojumu, cirsmas izstrādes tehnoloģisko shēmu un izstrādes secību, norādījumus par darba drošību, kā arī dažus izstrādes ekonomiskos rādītājus.

Čokers - metāla vai citu materiālu trose vai ķēde, ar kuras palīdzību kokmateriāli tiek sasieti, lai tos pārvietotu vajadzīgā virzienā un vietā.

Darba devējs - fiziska vai juridiska persona vai tiesīgspējīga personālsabiedrība, kura nodarbina vismaz vienu nodarbināto.

Darba vieta mežā - jebkura vieta mežā, kur tiek veikti meža darbi.

Darbu pasūtītājs - fiziska vai juridiska persona, kas izsludina kontraktu darbu veikšanai ar darbu uzņēmēja vai pašnodarbinātās personas starpniecību.

Darbu uzņēmējs - persona vai uzņēmums, kas tiek izmantots, lai veiktu noteikta apjoma un izmaksu meža darbus darblīguma (kontrakta) par pakalpojumu sniegšanu ietvaros. Šajā gadījumā darblīgums jādiferencē no darba līguma. Šo noteikumu ietvaros termins darbu uzņēmējs attiecas arī uz darbu apakšuzņēmējiem.

Enkurs - celms vai koks, pie kura ir piestiprināta trošu celtņa galvenā trose.

Ergonomikas principi - koncepcija, kas iekļauj sevī darba organizāciju, iekārtu un darba rīku veidošanu un izmantošanu saskaņā ar nodarbinātā fiziskām un garīgām dotībām un spējām.

Kokmateriālu pievešana - kokmateriālu transportēšana no cirsmas uz krautuvi.

Kokmateriālu satvērējs - hidrauliska iekārta, lai satvertu kokmateriālus un tos pārvietotu.

Kokmateriālu treilēšana - darba paņēmiens, kokmateriālu transportēšana vilkšus pa zemi vai puspaceltā stāvoklī no cirsmas uz krautuvi.

Koku gāšana – augošu koku nozāgēšana izmantojot motorinstrumentus vai meža tehniku.

Kvalifikācijas apliecība - apliecība, kas tiek izsniegta pēc noteiktas zināšanu pārbaudes.

Ķeksis - roku darba rīks, kas sastāv no tērauda āķa un koka kāta (100-130 cm). Parasti tiek lietots baļķu pārvietošanai nelielos attālumos.

Mehānizēta darbu veikšana - meža darbs, kas tiek veikts ar speciālu rokas mehānismu palīdzību: ķēžu zāģi, krūmu zāģi un citi.

Mežu izstrādāšana - darbu komplekss, kas iekļauj sevī visus pasākumus, kas saistīti ar meža izstrādāšanu: sākot ar darbu plānošanu un beidzot ar cirsmu sakopšanu un visu iespējamo produktu utilizēšanu.

Motorzāģu vadītājs - persona, kas veic koka gāšanu, atzarošanu un sagarumošanu izmantojot motorinstrumentu.

Nelabvēlīgi laika apstākļi - apstākļi, kuru cēlonis nelabvēlīgi klimatiski faktori: lietusgāzes, viesuļvētras, apledoījums vai sniegs, negaiss, kuri var izsaukt negadījumus vai nopietni apdraudēt veselību, ja darbs nav laicīgi pārtraukts.

Nodarbinātais - jebkura fiziska persona, kura ir darba attiecībās ar darba devēju saskaņā ar Latvijas Darba likumu.

Pašnodarbinātais - persona, kura nav atzīstama par darba ņēmēju, bet gūst ienākumus.

Piekabe - atklāta tipa konstrukcija uz riteņiem vai slēpēm, lai izvietotu baļķu galus, kas tiek pārvietoti izmantojot roku darbu, darba lopus, treilēšanas traktoros, pievedējtraktoros.

Pievešanas ceļi — brauktuves, pa kurām no cirsmas uz krautuvi pieved kokmateriālus.

Sagarumošana - stumbra vai zaru sazāģēšana sortimentos.

Sakņu plāte - izgāzta koka sakņu sistēma.

Treilēšana - kokmateriālu transportēšana vilkšus pa zemi vai puspaceltā stāvoklī no cirsmas uz augšgala krautuvi.

Uzņēmums - organizatoriski saimnieciska vienība, kuru dibina indivīdi (fiziskas personas, juridiskas personas, reģistrētas komercsabiedrības) vai citas juridiskas personas (komersanti) komercdarbības veikšanai un peļņas gūšanai.

Vadītājs - persona, kura iecelta vadītāja amatā un nes juridisku atbildību par uzņēmuma, kas veic meža darbus, vispārējo un tehnisko vadību.

Vejlauza - parasti zem vainaga vēja nolauzti koki.

Vejgāze — mežaudzes koku izgāšana ar saknēm vēja ietekmē.

Vinča - celšanas vai vilkšanas iekārta, kurā kravas pārvietošanai lieto lokanu elementu (parasti trosi, retāk ķēdi vai virvi), ko uztin uz spoles.

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, veicot darbus mežsaimniecībā. Šo noteikumu izpratnē mežsaimniecības darbi ir šo noteikumu [1.pielikumā](#) minētie darbi mežā.

Darbi mežsaimniecībā ir meža stādīšana, sēšana mehānizēti vai ar rokām. Jaunaudžu kopšana ar rokas darba aprīkojumu (mačete, rokas zāģis u.c.), ar motorzāģi, ar krūmgriezi, kura piedziņai aizmantota ripa vai ķēdes pievads. Koku gāšana, atzarošana, sagarumošana ar rokas darba aprīkojumu vai mehānizēti izmantojot motorzāģi vai meža mašīnas. Sortimentu pievešana izmantojot zirgus vai mašīnizēti ar meža tehniku, veicot treilēšanu ar meža mašīnām. Augstāk minētie noteikumi jāievēro veicot sortimenta iekraušanu autotransportlīdzeklī, veicot darbus ar ķīmiskām vielām kā arī veicot augošu koku atzarošanu. Sk. pielikumu Nr.2.

2. Persona – saimnieciskās darbības veicējs, individuālais komersants (turpmāk – pašnodarbinātais) vai nodarbinātais – var veikt šo noteikumu [1.pielikuma](#) 1.2., 2.2., 2.3. un 2.4.apakšpunktā, 3.punktā, 5.2., 5.3. un 7.2.apakšpunktā, kā arī 8.punktā minētos mežsaimniecības darbus un šo noteikumu [1.pielikuma](#) 4.punktā minētos mežsaimniecības darbus ar motorinstrumentu, ja ir iegūta atbilstoša kvalifikācija vai apgūts attiecīgs mācību kurss.

Izmantojot darbu veikšanai mežsaimniecībā meža tehniku, motorizētus motorinstrumentus ir nepieciešama atbilstoša kvalifikācija darbam ar noteikto darba aprīkojumu. Veicot darbus ar ķīmiskām vielām ir iegūtas zināšanas par attiecīgo vielu izmantošanu apgūstot attiecīgu mācību kursu. Izmantojot darba aprīkojumu darbam augstumā ir nepieciešama atbilstoša apmācība aprīkojuma lietošanā un darbu veikšanai augstumā. Izmantojot darbā hidromanipulātoru (piem.: sortimenta iekraušana autotransportlīdzeklī) ir nepieciešams apliecinājums par apmācību darbam ar hidromanipulātoru.

3. Lai persona mežsaimniecības darbos varētu lietot motorinstrumentus (krūmgriezi vai motorzāģi) vai vadīt meža mašīnu, nepieciešama attiecīgā motorinstrumenta vai meža mašīnas vadītāja kvalifikāciju apliecināšana licencētas izglītības iestādes izsniegta apliecība.

Kvalifikācijas apliecībai jābūt iegūtai licencētā izglītības mācību iestādē atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

4. Šo noteikumu ievērošanu atbilstoši kompetencei kontrolē Valsts darba inspekcija un Valsts meža dienests.

Mežsaimniecība atrodas divu valsts kontroles un uzraudzības institūciju darbības zonā, tāpēc šo noteikumu ievērošanu kontrolē Labklājības Ministrijas pārraudzībā esošā Valsts darba inspekcija, gan Zemkopības Ministrijas pārraudzībā esošā valsts pārvaldes iestāde Valsts meža dienests.

Šo noteikumu tāpat kā citu darba aizsardzības normatīvo aktu ievērošanu mežsaimniecībā uzrauga un kontrolē Valsts darba inspekcija saskaņā ar 2008. gada 19. jūnija „**Valsts darba inspekcijas likums**”, kas stājas spēkā 2008. gada 10. jūlijā. Valsts darba inspekcijas galvenie uzdevumi ir:

- uzrauga un kontrolē darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasību ievērošanu;
- kontrolē, kā darba devēji un darbinieki savstarpēji pilda darba līgumos un darba koplīgumos noteiktos pienākumus;
- normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā veic nelaimes gadījumu darbā izmeklēšanu un vienotu reģistrāciju;
- normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā piedalās arodsaslimšanas gadījumu izmeklēšanā;
- kontrolē darba vietās esošo darba aprīkojumu, kā arī personāla individuālo un kolektīvo aizsardzības līdzekļu, veselībai kaitīgo un bīstamo vielu izmantošanu atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- sniedz darba devējiem un darbiniekiem bezmaksas konsultācijas par darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām;

Savukārt, par meža apsaimniekošanu un izmantošanu uzrauga un kontrolē Valsts meža dienests saskaņā ar **1999. gada 25. novembra „Valsts meža dienesta likums**”, kas stājas spēkā **2000. gada 1. janvārī un Valsts meža dienesta nolikumu**, kura uzdevumi ir:

- uzraudzīt meža apsaimniekošanu un izmantošanu Latvijas teritorijā;
 - izsniegt atļaujas, apliecības, licences, apliecinājumus;
 - atestēt meža reproduktīvā materiāla ieguves avotu;
 - sertificēt meža reproduktīvo materiālu;
 - veikt meža monitoringu un meža patoloģiskā stāvokļa uzraudzību;
 - pārbaudīt meža inventarizācijas datu kvalitāti;
 - kārtot Meža valsts reģistru;
 - organizēt meža ugunsdrošības uzraudzību un ugunsgrēka ierobežošanu;
- konsultēt meža īpašniekus; u.c.

II. Darba devēja un pašnodarbinātā pienākumi

5. Darba devējs nodrošina:

5.1. nodarbinātos ar individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (1.pielikums);

Darba devēja pienākums ir nodrošināt nodarbinātos ar šo noteikumu 1. pielikumā minētajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļiem (turpmāk, IAL) , lai pasargātu nodarbinātos pret paredzētajiem darba vides riska faktoriem (sk. pielikumu nr.2.).

Darba devējs tāpat ir atbildīgs par to, lai iegādātie IAL tiktu uzturēti lietošanas kārtībā, tiktu uzglabāti, tīrīti un nodrošināti ar nepieciešamo apkopi.

Papildus informāciju var iegūt **LR 2002. gada 20. augusta Ministru kabineta noteikumos Nr. 372 „Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus”**.

5.2. atsevišķu vietu ierīkošanu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laikapstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst, ja nodarbinātais atrodas darba vietā nepārtraukti ilgāk par astoņām darba stundām.

Neatkarīgi no darbu veikšanas vietas, darba vietā vai tās tuvumā jāierīko vieta (s) , kur nodarbinātie var patverties no nelabvēlīgiem laika apstākļiem, atpūsties, paēst, žāvēt un glabāt darba drēbes atbilstoši higiēnas prasībām.

Atpūta ir fizioloģiska nepieciešamība, kas cilvēkam vajadzīga atkarībā no darba veida un ritma. Ja atpūtas brīžiem paredzēti piemēroti apstākļi, darbs būs efektīvāks un ražīgāks.

Dzeramajam ūdenim darba vietās jābūt pietiekamā daudzumā un viegli pieejamam. Ir jānovērš visi apstākļi, kas var izraisīt dzeramā ūdens piesārņojumu. Ieteicamais ūdens patēriņš vienam cilvēkam diennakts laikā ir no 1,5 līdz 3 litriem.

6. Pašnodarbinātajam ir pienākums ievērot šo noteikumu [5.punktā](#) minēto prasību izpildi, kā arī vakcinēties pret ērcu encefalītu saskaņā ar normatīvajiem aktiem par vakcināciju.

Darba devējam balstoties uz LR 2000.gada 26. septembra Ministru kabineta noteikumiem Nr. 330 „Vakcinācijas noteikumi”, obligāti:

- jānovērtē katra nodarbinātā inficēšanās risks, ņemot vērā viņa konkrētos funkcionālos pienākumus un darba vai prakses apstākļus;
- pilnīgi, objektīvi un skaidri jāinformē darbiniekus par inficēšanās risku, slimības sekām, vakcinācijas drošību un efektivitāti, kā arī darbinieku tiesībām un pienākumiem jautājumos, kas saistīti ar vakcināciju;
- atbilstoši inficēšanas riskam jānodrošina nodarbinātos ar bezmaksas vakcīnu pret ērcu encefalītu.

7. Slēdzot darba līgumu, darba devējs nodarbinātajam izsniedz mežsaimniecībā nodarbinātā apliecību (turpmāk – apliecība). Apliecībā ietver:

7.1. nodarbinātā vārdu un uzvārdu;

7.2. nodarbinātā personas kodu vai – Latvijā nodarbinātiem ārzemniekiem – darba atļaujas numuru;

7.3. nodarbinātā fotogrāfiju;

- 7.4. darba līguma noslēgšanas datumu un numuru;
- 7.5. darba devēja nosaukumu (fiziskai personai – vārdu un uzvārdu) un nodokļu maksātāja reģistrācijas numuru;
- 7.6. darba devēja parakstu.
8. Darba devējs veic izsniegto apliecību uzskaiti.
9. Pēc kontroles institūcijas pārstāvja pieprasījuma nodarbinātais uzrāda apliecību.
10. Nodarbinātais apliecību nēsā līdzī vai glabā darba vietā (viegli pieejamā vietā).
11. Par apliecības nozaudēšanu nodarbinātais nekavējoties ziņo darba devējam. Darba devējs reģistrē apliecības nozaudēšanas faktu un glabā šo informāciju līdz jaunas apliecības izsniegšanai.
12. Ja apliecība ir nozaudēta, mežsaimniecības darbus drīkst veikt ne ilgāk kā piecas darba dienas pēc kārtas.
13. Šo noteikumu [7.punkts](#) neattiecas uz kokmateriālu pārvadājumos nodarbinātajiem kokvedēju vadītājiem.

III. Darba aizsardzības sistēmas organizēšana un mežsaimniecības darbu plānošana

14. Pirms mežizstrādes darbu sākšanas darba devējs vai pašnodarbinātais aizpilda cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti divos eksemplāros. Viens cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes eksemplārs glabājas cirmā, un par tās atrašanās vietu informē visus darba veicējus. Otrs cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes eksemplārs glabājas pie darba devēja vai pašnodarbinātā.

Cirsmas izstrādes tehnoloģiskā karte ir dokuments, kas satur cirsmas raksturojumu un cirsmas izstrādāšanas tehnoloģisko shēmu. Aizliegts izstrādāt cirsmas bez tehnoloģiskās kartes, ka arī neievērot kartē dotos norādījumus. Sk. pielikumu Nr.3.

Visas izmaiņas, kuras rodas darba gaitā, tiek atspoguļotas tehnoloģiskajā kartē.

Cirsmas izstrādes tehnoloģisko shēmu zīmē norādot tik lielu mērogu, lai labi varētu atšķirt cirsmas slejas, joslas, drošības zonas, koku gāšanas virzienu, krautuves vietu, tehnikas stāvvietu u.c. Sk. pielikumu Nr.4.

Shēmā uzrāda cirsmas joslas, to platumu, drošības zonu robežas un to attālumus, kokmateriālu pievešanas maršrutu, nodarbināto atpūtas vietu, degvielu un smērvielu uzpildīšanas vietas, koku gāšanas virzienu, nodarbināto darba vietas, izvešanas virzienus, sleju numerāciju, ceļa vai tā joslas platumu un augšgala krautuves izmērus. Lai atvieglotu orientāciju cirsmu izstrādes tehnoloģiskajās shēmās, ir pieņemti tipveida apzīmējumi.

15. Cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes paraugs un lietojamie apzīmējumi noteikti šo noteikumu 2. un 3.pielikumā. Darba devējs vai pašnodarbinātais ir tiesīgi neizmantojot šo noteikumu [2.pielikumā](#) noteikto paraugu cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes izstrādei, ja cirsmas izstrādes tehnoloģiskajā kartē ir ietvertas visas šo noteikumu [4.pielikumā](#) minētās prasības, kas attiecas uz konkrēto darba vietu.

Tipveida apzīmējumi atkarībā no attēlojamā objekta vai norises tiek iedalīti piecās grupās:

- **Cirsmas teritorijas daļu apzīmējumi.** Tie sniedz informāciju, vai attiecīgajā teritorijas daļā aug mežs vai saudzējama paauga, vai mežaudzē jau ir veikta cirte, vai mežs ir nocirsts. Šajā grupā tiek ieskaitītas arī krautuves, kokmateriālu krautņu un grēdu, kā arī zaru kaudžu zīmes.
- **Robežu, ceļu grāvju un elektrolīniju apzīmējumi.** Tie attēlo cirsmu, tehnoloģisko sadaļu, sleju, joslu, drošības zonu robežas, kā arī izvešanas un treilēšanas ceļus, tehnoloģiskās vizūras u.c.

- **Virzienu apzīmējumi.** Tie rāda, kādā virzienā pārvietojas darbu izpildītājs vai darba priekšmets un kādā secībā izstrādā cirsmu. Cirsmas izstrādes secība attiecas tikai uz vienu operāciju.
- **Strādnieku un brigāžu aprīkojuma priekšmetu apzīmējumi.**

16. Minimālais cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes saturs noteikts šo noteikumu [4.pielikumā](#).

17. Pirms mežizstrādes darbu sākšanas darba devējs iepazīstina personas, kas veic mežizstrādes darbus cirmā, ar cirsmas izstrādes tehnoloģiskās kartes saturu un darba kārtību. Cirsmas izstrādes tehnoloģisko karti paraksta katra persona, kas veic mežizstrādes darbus cirmā.

18. Ja mežizstrādes darbos piedalās vairāk nekā viens koku gāzējs, cirsmu sadala izstrādes slejās. Attālums starp blakus strādājošām personām, kas zāgē augošus kokus, ir vienāds ar trīskāršu mežaudzes valdošās koku sugas koku vidējo augstumu.

Izstrādes slejas robežas var būt apzīmētas ar krāsu, lentām vai citā veidā, galvenais nosacījums - apzīmējumam jābūt skaidri redzamam un nepārprotamam.

Šī punkta noteikto attālumu neievērošanas gadījumā pastāv bīstamība, ka krītoši koki var izraisīt nelaimes gadījumu, ja nodarbinātie koka gāšanas laikā atrodas bīstamajā zonā.

19. Pievešanas ceļu un tehnoloģisko koridoru ierīkošanu cirmā plāno tā, lai nešķērsotu saglabājamās dabas vērtības un, ja iespējams, strautus, mitras ieplakas vai gravas. Strautu gultnes šķērsošanas vietā veido tiltu, liek caurtekas vai kokmateriālus.

Pārvietošanās, šķērsojot strautus un gravas, var kļūt par cēloni tehnikas un aprīkojuma sabojāšanai, kā arī pastāv iespēja, ka nodarbinātie var tikt pakļauti bīstamībai nogrimt, nosalt vai iegūt traumu, kas ir saistīta ar tehnikas apgāšanos vai nogrimšanu.

Ja nav iespējams izvairīties no strautu un/vai gravu šķērsošanas, tiek veidoti tilti ar caurteku vai kokmateriālu palīdzību. Uzbūvētās konstrukcijas pirms pastāvīgas pielietošanas pārbauda, vai tās ir izturīgas.

Jāņem vērā neizsprāgušu kaujas lādiņu klātbūtne.

20. Zonas, kurās var tikt apdraudēta nodarbināto un citu personu drošība un veselība (turpmāk – bīstamā zona), apzīmē ar atbilstošām drošības zīmēm (3.pielikums) saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām drošības zīmju lietošanā. Drošības zīmes izvieto arī cirsmas ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kas šķērso cirsmu vai piekļaujas tai.

Drošības zīmes iedala pastāvīgās un īpašiem gadījumiem paredzētajās zīmēs. Mežsaimniecībā jāizmanto gan pastāvīgās, gan īpašo gadījumu zīmes.

Pie pastāvīgām drošības zīmēm pieder:

- signālkrāsojums vai drošības zīmes tādu vietu apzīmēšanai, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi;
- signālkrāsojums tehnikas pārvietošanās virziena apzīmēšanai.

Pie īpašām drošības zīmēm pieder:

- izgaismotas zīmes;
- akustiski signāli;
- roku signāli;
- vārdiska saziņa.

Abas iepriekš minētās zīmes jāizvieto vietās, kurās iespējama sadursme ar šķēršļiem, krišana vai pastāv krītošu objektu draudi. Tās apzīmē ar dzeltenu un melnu vai sarkanu un baltu svītrotu signālkrāsojumu. Signālkrāsojuma izmēri ir proporcionāli šķēršļu vai bīstamo vietu izmēriem.

Precīzāku informāciju var iegūt **LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”**.

21. Bīstamās zonas minimālais rādiuss:

21.1. ir pieci metri no personas, kas atzaro nozāgētu koku;

21.2. zāgējot koku, nav mazāks par divkāršu mežaudzes valdošās koku sugas koku vidējo augstumu;

21.3. ir pieci metri līdz augošam kokam, kuru atzaro (atdala zarus no augoša koka);

21.4. ir 15 metru līdz personai, kas strādā ar krūmgriezi;

21.5. treilēšanas teritorijā (kokmateriālu pārvietošana puspaceltā stāvoklī, izmantojot traktoru, kas aprīkots ar kokmateriālu satvērēju vai savācējtrosi) ir vienāds ar pusotrkāršu treilējamā kokmateriāla vai koka stumbra garumu;

21.6. kraujot kokmateriālus ar manipulatoru, ir izlices maksimālā laiduma un satvertā kokmateriāla pusotrkārša garuma summa, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.7. sagatavojot kokmateriālus ar meža mašīnu, ir izlices maksimālā laiduma un gāzamā koka divkārša garuma summa, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.8. līdz strādājošai meža augsnes sagatavošanas vai meža stādīšanas mašīnai nav mazāks par 15 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.9. līdz strādājošai šķeldas sagatavošanas mašīnai nav mazāks par 60 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi;

21.10. līdz strādājošai zaru saiņošanas mašīnai nav mazāks par 20 metriem, ja ražotājs nav noteicis citādi.

22. Bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai viens attiecīgā darba veicējs, izņemot gadījumus, kad veic šo noteikumu 24., 25., 41. un 43.punktā minētos darbus, un gadījumus, kad darbs notiek ar meža mašīnām un personas atrodas mašīnas kabīnē, ja tajā ir paredzēta vieta vairāk nekā vienai personai.

23. Ja personas kokus gāž, atzaro un sagarumo stāvā nogāzē, nav pieļaujama viņu atrašanās citai aiz citas nogāzes virzienā.

Nogāzē, kur tiek veikta koku gāšana, atzarošana un sagarumošana, nedrīkst nogāzes virzienā atrasties nodarbinātie, kas veic darbus, jo tas var apdraudēt to veselību vai dzīvību.

24. Darbā, kas saistīts ar koku gāšanu, kokmateriālu pievešanu vai treilēšanu no cirsmas un kraušanu vai strādāšanu augstumā (1,5 metri un augstāk), nodarbina vismaz divus cilvēkus, un viņi atrodas savstarpējas redzamības vai dzirdamības robežās. Šī prasība neattiecas uz meža mašīnu operatoriem, ja viņi ir nodrošināti ar radiostacijām vai mobilajiem tālruņiem.

25. Bīstamus kokus (šo noteikumu izpratnē – jebkuru gāztu, lauztu, iekārušos vai trupējušu koku, kura nozāgēšana rada palielinātu bīstamību) nogāž. Ja mežizstrāde notiek ar motorzāģi, bīstamu koku nogāž divatā personas, kurām ir atbilstoša kvalifikācija.

Darba devējs nodrošina cirmā vismaz divu nodarbināto klātbūtni, lai ārkārtas situācijā būtu iespējams izsaukt medicīnisko palīdzību un sniegt pirmo palīdzību.

Strādājot koku gāšanas, pievešanas, treilēšanas vai vējlaužu un vējgāžu novākšanas vietās, pastāv riska faktori, kas var kļūt par cēloni nelaimes gadījumam ar vienu vai vairākiem nodarbinātiem.

26. Nelabvēlīgos laikapstākļos, kad ir lietusgāze, negaiss, intensīva snigšana, vēja ātrums pārsniedz 11 metrus sekundē (lokās koku stumbri, liecas lieli zari), un apstākļos, kad redzamība ir mazāka par 50 metriem, darbu pārtrauc.

Koku gāšana jāveic tikai dienas laikā un tādos laika apstākļos, kad ir laba redzamība (50 metru attālumā cilvēka siluets ir labi redzams).

Ja stiprs vējš nedod iespēju ievērot vajadzīgo (paredzēto) koku gāšanas virzienu, darba uzsākšana nav pieļaujama. Ja darba laikā rodas nelabvēlīgi laika apstākļi, koku gāšana ir jāpārtrauc.

Uz stāvām apledojušām nogāzēm koku gāšanu var veikt, ja ir iespējams nodrošināt drošu darbu veikšanu - darbinieks var stabili (līdzsvaroti) stāvēt.

27. Ja darba laikā rodas tieša bīstamu faktoru ietekme un darba uzdevumu nav iespējams veikt, ievērojot darba aizsardzības prasības, darbu pārtrauc. Nodarbinātais par notikušo informē darba devēju.

Ja darba laikā rodas bīstami faktori, tādi kā nelabvēlīgi laika apstākļi, sabojāti instrumenti vai mehānismi, individuālie aizsardzības līdzekļi neatbilst veicamajam darbam, nodarbinātajiem ir pienākums pārtraukt darbu līdz brīdim, kad bīstamie faktori būs novērsti vai beigušies (piemēram: vējš norimies).

28. Ja vienā darba vietā strādā vairākas personas, kas veic mežizstrādes darbus, darbu vadītājs sadala pienākumus, kā arī organizē personu savstarpējo sadarbību atbilstoši cirmsas izstrādes tehnoloģiskajai kartei.

Tehnoloģiskajā kartē norāda darbu uzsākšanas laiku, darba izpildes vadītāja un kartes izpildītāja vārdu un uzvārdu. Karti paraksta tās sastādītājs, bet pēc iepazīšanas ar to, arī mežizstrādes darbos nodarbinātie.

Darba devējs sadala darba pienākumus starp nodarbinātajiem, atkarībā no kvalifikācijas un darba pieredzes.

29. Mežizstrādes darbus, kas atrodas aizsargjoslās (gar elektriskajiem tīkliem, gaisvadu un piekārtu kabeļu elektronisko sakaru tīkla līnijām, dzelzceļa līnijām, naftas un gāzes vadiem, autoceļiem un ceļu zemes nodalījuma joslā) vai tieši piegulst aizsargjoslām, meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs pirms koku gāšanas saskaņo ar attiecīgo komunikāciju valdītāju vai īpašnieku.

Ja mežizstrādes darbi būs veicami valsts, pašvaldības, privātīpašumā vai arī apgrūtinājuma īpašumā (elektrolīnijas, autoceļu, dzelzceļa, sakaru līnijās), tad darbi jāaskaņo ar attiecīgo īpašuma īpašnieku vai valdītāju.

Mežizstrādes darbi aizsargjoslās jāveic saskaņā ar LR spēkā esošu likumdošanu:

1. LR Aizsargjoslu likums (1997. gada 5. februāris);

2. LR „Elektronisko sakaru likums ” (28.10.2004);

3.LR 2006. gada 05. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 982 „Energētikas infrastruktūras objektu aizsargjoslu noteikšanas metodika”.

Veicot mežizstrādes darbus cirmsmās, kas šķērso vai iet gar elektriskajiem vai elektronisko sakaru tīklu līnijām, darba vadītājs raksta pieprasījumu elektrisko vai elektronisku tīklu valdītājam, lai uz īslaicīgu laika periodu atslēgtu spriegumu noteiktajā rajonā, kurā tiks veikti mežsaimniecības darbi (meža atjaunošanas darbi, cirsmu izstrāde, koku gāšana, kokmateriālu izvešana no meža un tml.).

Darbus nav pieļaujams veikt, ja spriegums nav atslēgts.

30. Veicot darbus uz autoceļiem un ceļu zemes nodalījuma joslā, kā arī nozāģējot kokus pie autoceļiem, ja bīstamā zona saskaras ar autoceļu, izvieto zīmes saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba vietu aprīkošanu uz ceļiem.

Šo noteikumu 30. punkta izpildi nosaka LR 1998. gada 15. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.456 „**Noteikumi par autoceļu valsts aizsardzību un kārtību, kādā ieviešami transportlīdzekļu satiksmes aizliegumi un ierobežojumi**” un 2001. gada 10. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 „**Autoceļu aizsargjoslu noteikšanas metodika**”.

31. Lai meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšanas un meža ugunsgrēka dzēšanas laikā nodrošinātu atbilstošus un drošus darba apstākļus, pēc mežizstrādes darbiem cirsmas, treilēšanas un pievešanas ceļus, braucamās kvartālīstīgas, meliorācijas grāvju braucamās atbērtnes un krautuves sakopj atbilstoši normatīvajiem aktiem par meža aizsardzības pasākumiem.

Pirms darbu uzsākšanas mežsaimniecībā, jāizvērtē iespējamā ugunsgrēka riska pakāpe. Veicot novērtējumu, jāņem vērā Valsts meža dienesta noteiktais ugunsnedrošais laika posms, kas tiek izsludināts visā Latvijas Republikā.

Visiem nodarbinātiem ir jābūt instruētiem ugunsdrošības jomā un par to jāizdara atzīme Ugunsdrošības instruktāžas uzskaites žurnālā. Sīkāku informāciju par ugunsdrošības prasībām, tai skaitā arī mežā, var iegūt LR 2004. gada 17. februāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 82 „**Ugunsdrošības noteikumi**”.

Par meža aizsardzības pasākumiem var iepazīties LR 2012. gada 18. decembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 936 „**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**”.

32. Augu aizsardzības līdzekļus lieto normatīvajos aktos par augu aizsardzību noteiktajā kārtībā.

Augu aizsardzības likums (17.12.1998).

Šā likuma mērķis ir reglamentēt fizisko un juridisko personu darbību augu aizsardzības jomā, lai nepieļautu kaitīgo organismu ieviešanu, ieviešanos un izplatīšanos valsts teritorijā, kā arī panākt, lai augu aizsardzības pasākumi un augu aizsardzības līdzekļi neatstātu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību, dzīvniekiem un vidi, novērst pesticīdu atlieku uzkrāšanos saražotajā produkcijā, augsnē un ūdenī virs pieļautajām normām.

• Augu šķirņu aizsardzības likums (2002. gada 02. maijs).

Šā likuma mērķis ir noteikt selekcionāra tiesību piešķiršanas kārtību un nodrošināt selekcionāra tiesību aizsardzību.

- **LR 2004. gada 28. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1064**
„Augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.

Noteikumi nosaka augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, iepakojšanas un marķēšanas kārtību. Noteikumi attiecas uz ķīmiskiem, kā arī mikroorganismus vai vīrusus saturošiem augu aizsardzības līdzekļiem.

- **LR 2011. gada 13. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 950**
„Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas noteikumi”.

Noteikumi nosaka augu aizsardzības līdzekļu glabāšanas un lietošanas kārtību, personu pienākumus un tiesības, augu aizsardzības līdzekļu ieviešanas un izvešanas kārtību, kā arī augu aizsardzības līdzekļu un neregistrētu augu aizsardzības līdzekļu aprites kārtību un kontroli. Noteikumu ievērošanas uzraudzību un kontroli veic Valsts augu aizsardzības dienests.

33. Ķīmiskās vielas lieto normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un nodrošina, lai tās nenokļūst gruntsūdeņos vai ūdenskrātuvēs.

- **Ķīmisko vielu likums (1998. gada 1. aprīlis).**

Šis likums reglamentē darbības ar ķīmiskajām vielām un maisījumiem, kā arī biocīdiem.

- **LR 2007. gada 15. maija Ministru kabineta noteikumi Nr. 325**
„Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās”.

Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, nodarbinātajiem saskaroties ar ķīmiskajām vielām (tai skaitā maisījumiem) darba vietās, ja risks rodas vai var rasties no darba vidē esošu vai ar darba procesu saistītu ķīmisko vielu iedarbības, kā arī īpašus ierobežojumus un aizliegumus attiecībā uz atsevišķām bīstamām ķīmiskajām vielām vai maisījumiem..

- **LR 2002. gada 12. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 107**
„Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.

Noteikumi nosaka ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas kārtību atkarībā no to bīstamajām īpašībām un pakāpes, kādā šīs īpašības minētajām vielām un produktiem piemīt, kā arī ķīmisko vielu un ķīmisko produktu marķēšanas un iepakojšanas kārtību.

IV. Darba aizsardzības prasības mežsaimniecības darbos lietojamam darba aprīkojumam

34. Mežsaimniecības darbos ir atļauts lietot darba aprīkojumu, kas atbilst normatīvajiem aktiem par darba aprīkojuma lietošanu. Aprīkojumu lieto, ievērojot ražotāja lietošanas instrukciju.

Šo Noteikumu 34. punktu izpildi nosaka LR 2002. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 526 „**Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā**”. Darba aprīkojumi, kurus izmanto darba procesā ir jābūt marķētiem un jābūt nodrošinātiem ar darba aprīkojuma tehnisko pasi, tehniskās apkopes uzskaites žurnālu, lietošanas instrukciju latviešu valodā. Nodarbinātiem ir jābūt apmācītiem un instruētiem par pareizu un drošu darba aprīkojuma lietošanu. Darba aprīkojuma instrukcijām jābūt izstrādātām nodarbinātam saprotamā valodā.

Lai uzsāktu iekārtas ekspluatāciju, ir jāpārlicinās, ka aprīkojums atbilst drošības prasībām. Darba aprīkojumam ir jābūt apliecinātam saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto atbilstības deklarāciju. Darba devēja rīcībā ir jābūt dokumentācijai, kas apliecina, ka iekārta tiek lietota tikai paredzētajiem mērķiem, tā tiek ekspluatēta saskaņā ar ražotāja nosacījumiem.

Lai izpildītu šo noteikumu 35. punkta prasības, jāņem vērā LR 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 344 „**Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumus**”, kur teikts, ka „**uzticot nodarbinātajam darba pienākumus, darba devējs ņem vērā nodarbinātā atbilstību un fiziskās spējas**”, kuras nosaka LR 2004. gada 8. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 527 „**Kārtība, kāda veicama obligātā veselības pārbaudes**”.

35. Aizliegts lietot darba aprīkojumu, ja:

- 35.1. rokas darbarīka kātā (rokturī) ir plaisas, skabargas un tas nav cieši savienots ar darbarīka metāla daļām;
- 35.2. darbarīka griezējasmehos ir plaisas un tie nav asi, pareizi uzstādīti un droši nostiprināti;
- 35.3. griezējasmehu asināšanas vīlēm nav rokturu.

36. Darba aprīkojuma attīrīšanai lieto speciālus rīkus un šķīdinātājus.

Darba aprīkojumam, ko izmanto darba procesā ir jābūt tehniskā kārtībā.

37. Mežsaimniecības darbos iesaistītās meža mašīnas ir nodrošinātas ar divpusējiem sakariem.

V. Darba aizsardzības prasības meža atjaunošanas, jaunaudžu kopšanas un augošu koku atzarošanas darbos

38. Aizliegts pieskarties krūmgrieža griezējinstrumentam un motorzāģa ķēdei, ja motors nav apturēts.

Lietojot rokas motorinstrumentus to neatbilstoša lietošana izraisa ļoti daudz nelaimes gadījumus. Ir uzskats, ka visi zina, kā lietot izplatītākos rokas motorinstrumentus. Var izdalīt piecus galvenos pareizus un drošus rokas motorinstrumentu lietošanas nosacījumus:

- izvēlieties veicamajam darbam atbilstošu motorinstrumentu;
- uzturiet motorinstrumentus labā tehniskajā stāvoklī (nebojāti, aprīkoti ar drošības ierīcēm un tml.)
- lietojiet motorinstrumentus pareizi (ievērojot darba aizsardzības instrukciju prasības);
- glabājiet motorinstrumentus drošās vietās (nav pieejamas nepiederošām personām, nerada risku citu nodarbināto veselībai);
- ja iespējams, atbildību par motorinstrumentu uzticiet vienam nodarbinātajam.

39. Kokam, kas zāģējuma vietā ir resnāks par trim centimetriem, jāizvairās pieskarties ar zāģa diska sektoru, kas atbilst pulksteņa ciparnīcas sektoram starp pulksten divpadsmitiem un diviem. Ja koka apkārtmērs ir mazāks par trim centimetriem, to zāģē, izmantojot visu neaizsegto zāģa ripas daļu.

Ja diametrs zāģēšanas vietā nepārsniedz 3 centimetrus, nozāģēšanu izdara ar zāģa brīvo sektoru, cenšoties ar vienu krūmgrieža vēzienu nozāģēt vairākus kokus. Ripzāģa sektoru pie aizsarga kreisās puses 2-3 zobu platumā neizmanto, lai tievos kociņus neierautu spraugā starp zāģi un

aizsargu. Ja koka diametrs ir 3 centimetri un vairāk, zāgēšanai izmanto zāga kreisās puses sektoru vai labās puses sektoru.

Zāgējot ar krūmgriezi, jāņem vērā, ka gadījumā, ja koku zāgē ar ripzāga kreisās puses sektoru, rotējošais zāģis atsviež resgali uz nodarbinātā pusi un koka galotne gāžas prom no nodarbinātā. Turpretim, ja kociņi tiek zāģēti ar labās puses sektoru, inerces rezultātā resgalis tiek virzīts prom no nodarbināta un kociņi gāžas ar galotni uz nodarbinātā pusi.

Kociņi gāžami dabiskā tā noliegšanās virzienā. Nepieciešamības gadījumā kociņu var aizzināt ar vienu roku un mainīt tā gāšanas virzienu.

40. Darba aprīkojumu darbam augstumā lieto atbilstoši normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā.

LR 2003. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 526 „**Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā**” reglamentē šajā punktā minēto sfēru.

VI. Darba aizsardzības prasības koku gāšanas, atzarošanas un sagarumošanas darbos

41. Cirsma pirms izstrādes sagatavo drošam darbam, novācot bīstamos kokus 50 metru rādiusā ap:

41.1. kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu;

41.2. vietu, kur nodarbinātajiem patverties no nelabvēlīgiem laikapstākļiem, sasildīties, atpūsties, uzsildīt ēdienu, paēst;

41.3. transportlīdzekļu, meža mašīnu un degvielas novietni.

42. Koku gāšanas galveno virzienu izvēlas atbilstoši plānotajai cirsmu izstrādes tehnoloģijai.

Lai noteiktu, kurā virzienā koks gāzīsies, jāpievērš uzmanība vainaga formai, stumbra slīpumam, stumbra izliekumam, vēja virzienam, sniega esamībai. Pat neliela kļūda, veicot gāšanas darbus, ir pietiekama, lai izraisītu neparedzētu un bīstamu situāciju.

Kategoriskie aizliegts gāzt kokus citu koku vainagos.

43. Koku gāšanas laikā bīstamajā zonā drīkst atrasties tikai koku gāzējs un koku gāzēja palīgs. Bīstamajā zonā vienlaikus ar koku gāšanu aizliegts veikt citus darbus.

Bīstamā zona ir teritorija 50 metri attālumā no koku gāšanas vietas. Uz pieviešanas ceļiem 50 metru attālumā no koku gāšanas vietas jābūt uzstādītām pārvietojamām drošības zīmēm ar brīdinošu uzrakstu. Par pārvietojamo drošības zīmju uzstādīšanu atbildīgs motorzāģu operators. Drošības zīmes izvieto arī cirsmas ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kuri šķērso cirsmu vai piekļaujas tai (1. zīmējums).

Koku gāšanas laikā bīstama zonā aizliegts veikt citus darbus. Bīstamai zonai koku gāšana līdzenās apvidus noteikta teritorija attālumā koku dubulta garuma, bet ne mazāks par 50 metriem, nogāzēs - 60 metri, zonas atzīme ar zīmēm, sīkāku informāciju var skatīt LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. **400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”**.

44. Visas personas, kuras cirsmas izstrādes laikā atrodas cirsma, lieto aizsargķiveres un signālapģerbu.

Visas personas, kas atrodas cirsma jālieto aizsargķiveres, kurām jāatbilst normatīvo aktu prasībām individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, to atbilstības novērtēšanas kārtībai un tirgus uzraudzībai par individuālajiem aizsardzības līdzekļiem, kas izstrādāti saskaņā ar ES direktīvām 89/686/EEC, 93/68/EEC, 93/95/EEC un 96/58/EC. Par minēto normatīvo aktu ievērošanu atbild IAL ražotājs vai importētājs/piegādātājs. Sīkāku informāciju var skatīt LR 2002. gada 20. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. **372 „Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus”**.

45. Papildu darba aprīkojumu koku gāšanai izvēlas atbilstoši mežizstrādes apstākļiem un tehnoloģijai.

Lai nodrošinātu koku gāzējiem drošus darba apstākļus, aizliegta koku gāšana bez palīgierīcēm (koku gāzamās dakšas un lāpstiņas, ķīļa, rokas vinčas, virves un tml.).

Ar gāzamo dakšu un lāpstiņu motorzāģa vadītājs novada koku vēlamajā virzienā. Ķīli lieto, lai koka zāģēšanas laikā neiesprūstu zāģis, bet vinču, lai noņemtu iekārušos kokus. Visiem minētajiem darbarīkiem jābūt motorzāģa vadītāja rīcībā.

46. Koku gāzējs pirms koku gāšanas darbu uzsākšanas pārliecinās, vai bīstamajā zonā nav nepiederošu personu.

Teritorija, kurā strādā motorzāģa vadītājs un kas norobežota ar aizlieguma zīmēm, ieiet un iebraukt drīkst tikai ar ikreizēju koku gāzēja atļauju. Koku gāzējam darbs nekavējoties jāpārtrauc, ja viņš konstatē, ka bīstamajā zonā atrodas nepiederošas personas (personas, kurām nav atļauts atrasties zonā, kurā tiek veikti koku gāšanas darbi).

47. Pirms koka gāšanas ap koku sagatavo darba vietu (nocērt traucējošo pamežu un zarus, novāc pielūžņojumu, notīra vai nomīda sniegu). Atkāpšanās ceļu attīra 45 grādu leņķī pretēji koka gāšanas virzienam vismaz četrus metrus garumā.

Attīriet stumbra apakšdaļu no visiem zariem, kas varētu traucēt gāšanu. Turiet zāģi tā, lai sliede būtu taisnā leņķī attiecībā pret jūsu ķermeni, tad atsietena gadījumā ķēde jums netrāpīs. Ķermeņa svaru pārnēsiet uz priekšu. Turiet zāģi izstieptās rokās paralēli plecu līnijai.

Ziemā ap stumbra resgali jānotīra vai jānomīda sniegs.

48. Kokus uz pievešanas ceļiem nozāģē tā, lai paliktu iespējami zemāks celms.

Pievešanas gadījumā augsti nozāģēti un zaros slēpti celmi var būt par cēloni tehniskajiem bojājumiem.

49. Gāšanas nosacījumi kokiem, kuru caurmērs pie sakņu kakla ir lielāks par 12 centimetriem:

49.1. pirms izdarīt gāšanas zāģējumu, stumbrā izveido atbilstošu aizzāģējumu gāšanas virzienā;

49.2. gāšanas zāģējumu pabeidz pirms aizzāģējuma vietas, atstājot nepārzāģētu drošības joslu, kas novērš koka gāšanos nevēlamā virzienā;

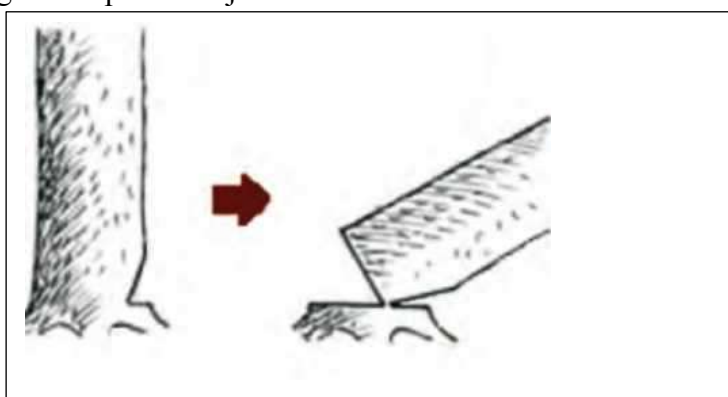
49.3. kociem, kas slīpi nosvērušies uz sāniem no gāšanas virziena, atstāj nepārzāģētu ķīļveida joslu. Ķīļa galotne vērsta koka nosvēršanās virzienā. Koka gāšana jāuzsāk, izdarot aizzāģējumu. Koka gāšana bez aizzāģējuma izdarīšanas ir aizliegta.

Izdara aizzāģējumu 1/4 līdz 1/3 koka diametra dziļumā tajā koka pusē, uz kuru paredzēts nogāzt koku;

Aizzāģējumam jābūt ar pietiekoši platu atvērumu un taisnu aizzāģējuma līniju. Aizzāģējuma dziļumam jāatbilst stumbra caurmēram un formai. Aizzāģējumam jābūt pietiekoši dziļam, lai veidotos vajadzīgā platuma un stipruma nepārzāģētā josla (2. zīmējums).

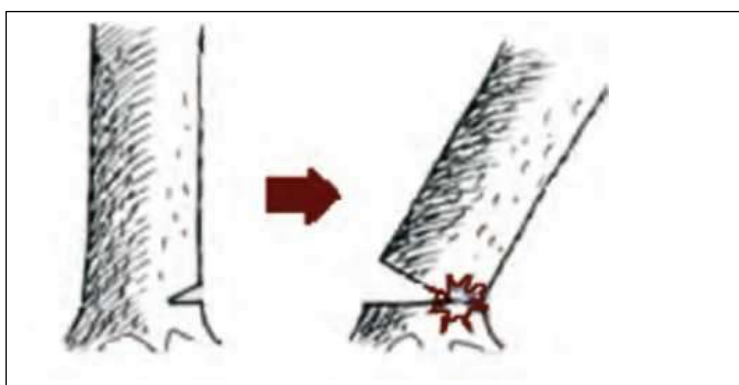
Aizzāģējuma leņķis ir 35 līdz 55 grādi, aizzāģējuma apakšējā plakne perpendikulāra koka garenasij;

Aizzāģējuma atvērums jābūt pietiekami platais, lai tas iespējami labāk nodrošinātu koka gāšanos paredzētajā virzienā.

2.zīmējums

Ja atvērums ir pārāk šaurs un, stumbram sākot svērties, ātri saslēdzas, tas vairs nekalpo kā gāšanās virziena regulētājs, jo šajā gadījumā nepārzāģētā josla jau pārlūst, kokam sākot gāzties (3. zīmējums).

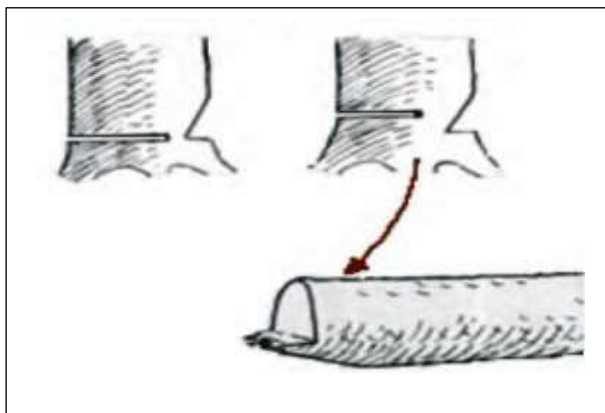

3.zīmējums

Nepārzāģētā drošības josla nodrošina koka krišanu vēlamajā virzienā. Tā funkcionē labāk, ja nozāģēšanas plāksne ir nedaudz virs aizzāģējuma apakšējās plāksnes. Ja starpība starp šiem līmeņiem kļūst pārāk liela, būs grūtāk novērtēt nepārzāģētās joslas platumu un līdz ar to daudz grūtāk nogāzt arī koku, jo vajadzēs pārlauzt to koksnes daļu, kas saista nepārzāģētās joslas vienu pusi ar celmu. Ja gāšanas zāģējumu izdarīs augstāk par aizzāģējumu, uz stumbra resgaļa paliks robains „nags” (4. zīmējums).

Koka nozāģēšanas plakne ir par 1/10 no koka stumbra diametra augstāk par aizzāģējuma apakšējo plakni;

Nepārzāģētās drošības joslas platums ir 1/10 daļa no koka stumbra diametra nozāģējuma vietā;

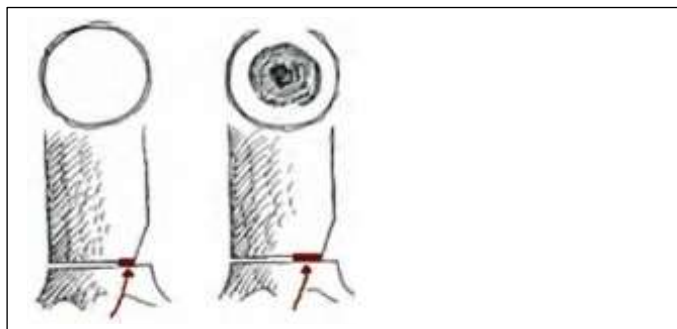

4. zīmējums

Nepārzāģēto joslu nedrošāku padara trupe, lielainums vai griezšķiedraina koksne resgalī. Šādos gadījumos josla jāveido biezāka, lai tā nepārlūztu un stumbrs nesāktu svērties nenosakāmā virzienā (5. zīmējums).

Vesela koksne

Trupe vai līdzīgs koksnes defekts

5. zīmējums

Viena celma atvašu kokus vai pie celma saaugušus kokus gāž to dabiskā slīpuma virzienā. Katru koku gāž atsevišķi.

Gāzt kokus, kuriem slīpums ir lielāks par 5 grādiem, nepieciešams gāzt to dabiskā slīpuma virzienā, izņēmums ir koki, kuriem slīpums lielāks par 15 grādiem. Šajā gadījumā koku gāž nogāzes krituma virzienā.

50. Aizliegts gāzt koku, kurā iekāries cits koks, nozāģēt klučus vai baļķus no iekārušos koku resgaļa, gāzt koku uz koka, kas jau iekāries, vai atrasties zem tā.

51. Koku gāšanas darba vietā aizliegts atstāt aizzāģētus vai nepilnīgi nozāģētus kokus.

52. Iekārušos kokus novāc, izmantojot mežizstrādes instrumentus vai tehniku un drošus darba paņēmienus. Ja tas nav iespējams, bīstamo zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm saskaņā ar normatīvajiem aktiem par darba aizsardzības prasībām drošības zīmju lietošanā.

Aizliegts atstāt aizzāģētus vai nepilnīgi nozāģētus kokus bez uzraudzības. Ja tomēr nepieciešams atstāt darba vietu, tad zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm.

Šādi koki jānogāž vai jānovāc no blakus kokiem, jo tie rada bīstamus apstākļus pašiem mežstrādniekiem un viesiem, kas atrodas apdraudētajā joslā.

Iekārušā koka svars ir tiek liels, ka arī bezvēja laikā tas var atlauzt turošos zarus vai pat žākli, kurā tas ir iekāries.

Iekārušos koku noņemšana jāizdara piesardzīgi. Aizliegts zāģēt tos kokus, kuros iekāries jau nozāģēts vai vēja laužts koks, jo nevar paredzēt šādu koku krišanas virzienu. Aizliegts arī atzāģēt atsevišķus klučus no iekārušos koku resgaļiem, jo parasti līdz ar kluča atzāģēšanu arī palikušī stumbra daļa strauji maina savu stāvokli.

53. Iekārušos koku droši novākšanas darba paņēmieni ir šādi:

53.1. iekārušos koku nošūpošana ar gāšanas lāpstiņu, āķi un sviru ar kantāķi vai speciālo saiti;

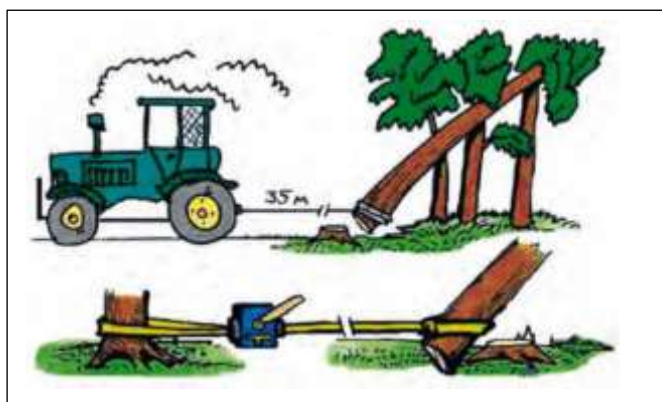
53.2. koka drošības joslas pārzāģēšana, lai tā ar stumbru veidotu tikai atbalsta punktu;

53.3. koka resgaļa pārvietošana atpakaļ vai uz sāniem, izmantojot sviras;

53.4. pārnēsājamas vinčas izmantošana. Novilkšanas troses garums nedrīkst būt mazāks par 10 metriem;

53.5. treilēšanas traktora vinčas un troses vai meža mašīnas izmantošana.

Iekārušos koku atbrīvošana vienmēr ir bīstama. Ja vienā kokā iekārušies vairāki koki, tie jānoņem atsevišķi, vispirms noņemot virspusē esošos, kuri nav nospriegoti ar citiem kokiem. Koku, kuri atzāģēti no celma un paliek iekārušies citā kokā, drošākais noņemšanas paņēmiens ir ar traktora vai pārnēsājamas vinčas palīdzību (6. zīmējums).

6. zīmējums

Iekārušos kokus **atļauts** noņemt arī ar sekojošiem paņēmieniem:

Ar sviru - pārbīdot stumbra rezgali sānis, nodarbinātiem šajā laikā jāatrodas stumbra vienā pusē;

Ar grieztuvi - troses vienu galu nostiprinot ap koka rezgali un otru galu ar sviras palīdzību, tinot ap augoša koka stumbru;

Ar kantāķi - griežot iekārušos koku ap savu asi.

Kategoriski **aizliegts** iekārušos koku noņemt ar šādiem paņēmieniem:

- zāģēt to koku, kurā koks iekāries, kā arī tā zarus;

- atzāgēt klučus no iekārušos koka resgaļa;

- gāzt uz iekārušos koka citus kokus;

- atcirst iekārušos koka saknes, resgali vai celmu;

noņemt iekārušos koku vienlaikus ar stumbru kravas savākšanu.

54. Kad koks sāk gāzties, koku gāzējs un viņa palīgs (ja tāds ir) atiet no koka četrus līdz piecu metru attālumā pa iepriekš sagatavotiem atkāpšanās ceļiem un uzmanās, lai viņus neapdraudētu krītošā koka stumbrs, krītoši zari un galotne.

Tiklīdz koks sāk gāzties, pārtrauciet stumbra zāgēšanu. Atkāpieties atpakaļ 45 grādu leņķī pretēji gāšanas virzienam.

Iespējamais resgaļa sitiens uz augšu parasti notiek virzienā atpakaļ vai sāniski. Tāpēc drošākā atrašanās zona ir 45 grādu leņķī pretēji gāšanas virzienam.

Stumbram sākot svērties, uzmanieties no lūstošiem zariem un galotnēm. Īpaši bīstami ir veci, kā arī nokaltuši koki, vai koki ar lieliem nokaltušiem zariem. Stumbrs var pārlūzt un galotne krist gāzēja virzienā. Šādos gadījumos izmantojiet atkāpšanās ceļu.

55. Motorzāģi ar degvielu uzpilda drošā attālumā – ne tuvāk par 10 metriem no atklātas uguns.

56. Degvielas iepildīšanas laikā motorzāģa dzinējs ir izslēgts.

Degvielas novietnei jābūt izvietotai tā, lai uz to neiedarbotos tieši saules stari. Degviela un eļļa uzglabājamas tikai šim mērķim paredzētās kannās, kurām jābūt marķētām un nodrošinātām ar hermētiskiem aizbāžņiem.

Degvielas iepildīšanas laikā motorzāģim ir jābūt izslēgtam. Degviela un smērvielas jāgatavo un jālieto saskaņā ar motorzāģa ekspluatācijas instrukciju. Uzpildīšanu atvieglo kombinētās degvielu kannas ar drošības vārstiem.

57. Aizliegts strādāt ar motorzāģi, kam nedarbojas drošības ierīces.

58. Iedarbinot motorzāģa dzinēju, persona, kas veic mezsaimniecības darbus:

58.1. atrodas vismaz divu metru attālumā no citām personām;

58.2. nodrošina, lai ķēde neskar citus priekšmetus;

58.3. motorzāģi fiksē nekustīgā stāvoklī:

58.3.1. piespiežot ar kāju labās rokas rokturi pie zemes;

58.3.2. saspiežot labās rokas rokturi starp ceļiem.

Iedarbinot zāģa dzinēju, jāievēro droša distance no citiem mežstrādniekiem, lai izvairītos no nelaimes gadījumiem.

Novietojiet zāģi stingri uz zemes un pārliecinieties, vai ķēdei nekas netraucē. Labo kāju ievietojiet aizmugures rokturī. Ar kreiso roku cieši satveriet priekšējo rokturi. Pārbaudiet, vai startera sakabe ir ieslēgusies. Ar īsu strauju vilcienu paraujiet startera auklu. Turiet startera rokturi, auklai atvelkoties atpakaļ. Uz īsu brīdi palieliniet dzinēja apgriezienus, lai atbrīvotu droseles fiksatoru, un ļaujiet zāģim darboties tukšgaitā (7. zīmējums).

7. zīmējums.

Ar kreiso roku satveriet priekšējo rokturi. Aizmugures rokturi cieši iespiediet starp ceļiem. Tālāk rīkoties tāpat kā norādīts iepriekšējā paņēmiena aprakstā. Ja jums ērtāk zāģi turēt labajā rokā, startera auklu varat vilkt ar kreiso (8. zīmējums).

8. zīmējums

Izmēģiniet visus piedāvātos paņēmienu un atrodi sev vispiemērotāko. Vingrinieties, lai to apgūtu pilnībā.

Kā vislabākais atzīts paņēmiens, kad kāja atrodas aizmugures rokturī un zāģis ir stingri piespiests pie zemes. Šādi nodrošināta zāģa stāvokļa kontrole tā iedarbināšanas laikā. Šis paņēmiens ir visdrošākais, bet prasa arī vairāk laika un nereti bieža sniega vai pielūzņojumu dēļ tā lietošanai grūti atrast piemērotu vietu. Nepareizi izvēlēts zāģa iedarbināšanas paņēmiens kalpo par iemeslu nelaimes gadījumiem.

59. Strādājot ar motorzāģi, persona ieņem līdzsvarotu un drošu stāju, motorzāģi tur ar abām rokām. Motorzāģa priekšējo rokturi saņem ar kreiso roku tā, lai īkšķis to aptvertu no apakšpuses. Nav pieļaujama zāģēšana ar motorzāģa sliedes gala augšējo daļu.

Ar kājām stingri jāstāv uz zemes. Kājas jātur pietiekami plati - tā, lai ķermenis būtu stabils. Apaviem jābūt ar rievotām zolēm vai dzelkšņiem, lai nepaslīdētu kājas.

Turiet zāģi sev tuvu klāt tā, lai ķermeņa un darba instrumenta smaguma centrs būtu iespējami tuvāk viens otram. Balstiet zāģi pret apstrādājamo stumbru un kājām. Tā atslogosīt muguru un plecus. Tas ļaus jums vislabāk pārvaldīt situāciju arī zāģa atsiena gadījumā. Rokām un pleciem galvenokārt jākalpo zāģa vadīšanai, bet iespējami mazāk tā svara noturēšanai.

Turiet muguru tā, lai tās sasprindzinājums būtu iespējami mazāks. Izdarot gāšanas iezāģējumu vai attīrot krūmājus ap gāzamo koku, pietupieties vai saliecieties, atbalstot elkoņus uz ceļgaliem. Kad vien tas iespējams, atbalstam izmantojiet apstrādājamo koku.

Lai zāģi atsitienu gadījumā neizsistu no rokām, priekšējo rokturi vienmēr aptveriet ar kreisās rokas īkšķi. Ļaujiet kreisajai rokai brīvi slīdēt pa rokturi un, izmainot darba pozu, mainiet satvērienu.

Ķēdei virzoties ap sliedes galu, kustības virziens ir apmēram perpendikulārs sliedes asij. Zāģējot ar sliedes galu, kokā iegriežas tikai viens vai divi zobi, kā rezultātā ķēde ieķīlējas. Tas izraisa strauju zāģa atsitienu atpakaļ un uz augšu. Tā kā ķēdes ātrums ir 20 m/s, atsitiens ilgst tikai kādas 0,2 sekundes, līdz ar to nodarbinātiem nepietiek laika, lai noreagētu un izvairītos no atsitienu.

Īpaši bīstami ir zāģēt ar sliedes gala augšējo daļu.

60. Nav pieļaujams zāģēt, paceļot motorzāģi virs plecu augstuma.

Nekad nezāģējiet zarus virs plecu augstuma, jo tādā stāvoklī zāģim ir tendence dot atsitienu.

61. Iesprūdušu zāģa ķēdi un sliedi atbrīvo pēc motorzāģa dzinēja apturēšanas.

Ja zāģim ir tendence iespīlēties stumburā, zāģējot jāvirza sliede lēnām uz priekšu un atpakaļ. Tā var just, kurā brīdī sliede sāk iesprūst un, ātri reaģējot, darbinieks var paspēt izraut sliedi no iezāģējuma, pirms tā ir iesprūdusi (9. zīmējums).

9. zīmējums.

62. Pārejot pie nākamā koka, motorzāģa dzinēju izslēdz vai ieslēdz ķēdes bremzi.

63. Atzarojot koku ar cirvi, zarus cērt nogāztā koka stumbra pretējā pusē.

64. Koku atzaro virzienā no nogāztā koka resgaļa uz galotni.

65. Nav atļauts nocirst vai nozāģēt zarus, stāvot vai sēžot uz nogāztā koka.

66. Nestabili gulošu koku un kaudzē sagāztus kokus atzaro atbilstoši šo noteikumu [83.6.apakšpunktam](#).

67. Atzarojot koku, aizliegts atsist sausus zarus ar cirvja pietu vai citu darbarīku.

Lai novērstu savainošanas iespējas, atzaro motorzāģa vadītāja darba zonā tuvāk par 5 metriem nedrīkst atrasties cilvēki.

Aizliegt cirst zarus tajā stumbra pusē, kurā stāv cirtējs. Cērtot zarus, bieži vien cirtiņš ir spēcīgāks, nekā nepieciešams zara nociršanai. Šajos gadījumos cirvis ar savu inerces spēku var ietriekties nodarbinātā kājā. Zari jācērt virzienā no resgaļa uz galotni, bet ne otrādi.

Atzarošanu nedrīkst veikt ar atsišanas paņēmieni. Jāievēro, ka zari ir ļoti atspērīgi. Sevišķi tas attiecas uz sausajiem zariem, kuri ar lielu elastību uzņem sitienu un atsviež roku atpakaļ. Šāds sitiens var ievainot nodarbinātā roku.

68. Atzarojot koku ar motorzāģi:

68.1. to pēc iespējas balsta uz atzarojamā koka stumbra;

68.2. atzarojot stumbra pretējo pusi, atzarotāja labā kāja atrodas iespējami tālāk no zāģa ķēdes;

68.3. traucējošus zarus novāc, kad motorzāģis ir izslēgts vai ķēde nobremzēta;

68.4. zarus, uz kuriem balstās atzarojamā koka stumbrs, nozāģē pakāpeniski;

68.5. motorzāģa sliedes brīvais gals nedrīkst skarties pie zariem un citiem priekšmetiem;

68.6. aizliegts pārvietoties gar koka stumbru ar kustībā esošu zāģa ķēdi, ja sliede ir tajā stumbra pusē, kurā atrodas atzarotājs.

1. Pareizs darba augstums un darba stāja.

Atzarojot koku, jāstāv stumbra kreisajā sātā. Starta pozīcija ir sekojoša – kājas ielestas, mugura taisna un zāģis atbalstīts pret stumbru. Lai strādātu droši un ērti, optimālāko atzarošanas augstumu panāk, gāžot koku uz iepriekš izvēlēta paliktņa. Par paliktņi var izmantot iepriekš nogāztu stumbru, sagarumotus sortimentus, celmu vai reljefa pacēlumus.

2. Kā atzarot lapu kokus.

2.1. Zarus, kas izvietoti stumbra sātā, jāzāģē ar velkošu ķēdi lejup virzienā. Atbalstiet zāģa korpusu pret stumbru un grieziet sliedi sviras kustībā pret zaru.

2.2. Vertikāli izvietotus zarus varat zāģēt, sākot no koka galotnes, zāģim atrodoties sātiskā pozīcijā, ķēdi velkot vai grūžot.

2.3. Ja resnāki zari atstutējas pret zemi, var rasties nepieciešamība tos zāģēt no apakšpusē, ķēdi grūžot, lai izvairītos no sliedes un ķēdes iesprūšanas. No zara šķelšanas pasargās sekls zāģējums tā pretējā pusē.

2.4. Ļoti resnus un nelīdzenus zarus ir vieglāk zāģēt pa daļām, sadalot tos parocīgos garumos.

3. Kā atzarot skuju kokus.

Skuju kokus var atzarot pēc izvēles, ķēdi velkot vai grūžot. Ļaujiet zāģim slīdēt pa stumbru, tā samazināsiet roku un muguras spriedzi. Ja strādājat ar ķēdi grūšanas režīmā tajā pat sātā, kurā stāvat, varat atbalstīt zāģi pret kreiso kāju. Tomēr, kad sperat soli, pārvietojiet zāģi stumbra pretējā pusē.

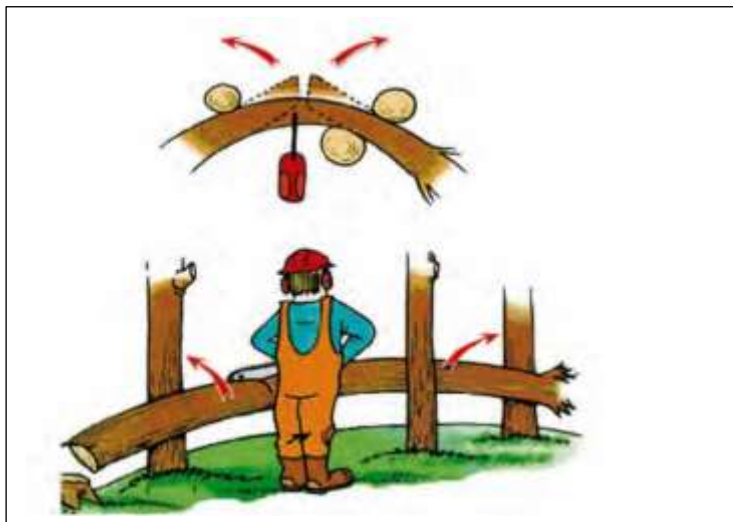
4. Stumbra apakšējās malas atzarošana.

Kad esat atzarojuši stumbru līdz pat galotnei, apgrieziet to otrādi un pabeidziet darbu. Mēģiniet uzvelt attiecīgo stumbru uz akmens, celma vai baļķa. Tā panāksiet visērtāko darba augstumu.

69. Ja koku stumbri atrodas šķērsām nogāzes kritumam, atzarotājs un sagarumotājs atrodas augšpus atzarojamā koka stumbra.

Veicot sagarināšanu nogāzēs ar slīpumu, lielāku par 20 grādiem, stumbriem jābūt nostiprinātiem (piespiestiem). Sagarinot nogāzē, motorzāģa vadītājam jāatrodas nogāzes augšpusē un jāieņem stabils stāvoklis. Nav pieļaujama nodarbināto atrašanās zemāk par stumbru, ja tas atrodas uz nogāzes. Ja šis darbs nevar tikt veikts citādā veidā, tad jāveic priekšdarbi, lai nepieļautu stumbra pārvietošanos.

70. Sākot koka stumbra sagarumošana (sadališanu nogriežņos), sagarumotājs novērtē koka stumbra spriegumu un iespējamo stumbra nogriežņu pārvietošanos sagarumošanas laikā. Uzsākot darbu, jā sagatavo darba vieta, jānovāc traucējošie zari, galotnes, motorzāģa vadītājam jāveic koka stumbru apskate, lai noteiktu uz kādu pusi tas var velties vai citādi pārvietoties pēc pārzāģēšanas (10. zīmējums). Aizliegts veikt sagarināšanu nesagatavotā darba vietā.

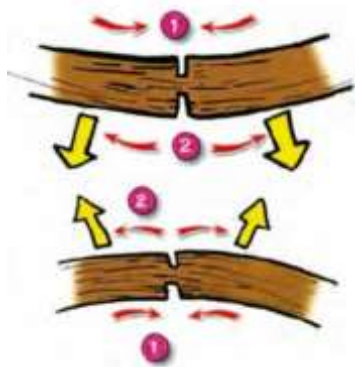
10. zīmējums

71. Sagarumojot horizontālā plaknē saspriestu koka stumbru, sagarumotājs atrodas spiedes spēka iedarbības pusē.

Ja stumbrs ir mēreni saspriegts, veiciet sekojošas darbības:

1. Pārzāģējiet pusi no griezuma laukuma, virzot zāģi svērtēniski.
2. Pēc tam strauji pārzāģējiet atlikušo stumbra daļu.

72. Koka stumbrā, uz kuru iedarbojas spiedes vai stiepes spēks, pirmo iezāģējumu izdara spiedes spēka iedarbes zonā.

11. zīmējums.

Koka stumbrs jāzāģē no tās puses, uz kuru neizplatās spēku iedarbība (11. zīmējums).

73. Aizliegts sagarumot grēdās un saiņos novietotus koku stumbrus.

Šī punkta neievērošana var kļūt par cēloni nelaimes gadījumam vai tehnikas un aprīkojuma bojājumam. Ja stumbrus, kas novietoti grēdās un saiņos, sāksiet sagarumot, tad pastāv

iespējamība, ka pārzāgētā stumbra daļas patvaļīgi sāks kustēties vai tie koku stumbri, kas paliek grēdās vai saiņos, pēc nozāgēšanas uzsāk kustību.

VII. Darba aizsardzības prasības kokmateriālu sagatavošanā ar meža mašīnām

74. Cirsmā meža mašīnas pārvietošanās ceļu plāno saskaņā ar cirsmas reljefu, augsnes nestspēju vai saglabājamām dabas vērtībām. Kopšanas cirtē tehnoloģisko koridoru iezīmē vai marķē.

75. Meža mašīnas izmantošanu plāno tā, lai meža mašīna neapdraudētu citu personu drošību un veselību.

Veicot mežizstrādes darbus ar daudzoperāciju mašīnu, nepieciešams ievērot drošus attālumus, lai nodarbināto drošība un dzīvība nebūtu apdraudēta. Šo noteikumu 21.7. punktā daudzoperāciju mašīnu bīstamā zona ir definēta, kā teritorija, kuras rādiuss ir izlices maksimālā laiduma un gāžamā koka divkārša garuma summa. Attālumam jābūt norādītam uz hidromanipulatora izlices.

76. Pirms koka gāšanas operators pārliecinās, vai meža mašīna atrodas stabilā pozīcijā.

77. Meža mašīnas stāvvietu izvēlas līdzenā vietā un manipulatoru ar darba iekārtu nodrošina pret patvaļīgu pārvietošanos.

Stāvvietu iztīra, izlīdzina un noblīvē. Ieteicams, lai grunts būtu viendabīga, bez plūdeņiem. Jāizvairās no vietām, kur grunts ir vāja (iespējama grunts sēšanās). Daudzoperāciju mašīnas stāvvietu apzīmē ar brīdinājuma zīmēm.

Pret patvaļīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu, ķīļiem vai citām bremzēšanas palīgierīcēm.

VIII. Darba aizsardzības prasības vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu novākšanas darbos

78. Pirms izgāzto koku novākšanas novērtē konkrēto situāciju un izvēlas visvairāk piemēroto darbu veikšanas tehnoloģiju un izstrādes virzienu.

Pirms darbu sākšanas vējgāzēs nepieciešams izvērtēt, ar kādu darba aprīkojumu un tehnoloģija izstrādās cirsmu. Rūpīgi apskatīt arī apkārtējos vēl augošos kokus un pārbaudīt, vai viņu vainagos nav palikuši nolauzti zari vai nolauztas koku galotnes, kuras var uzkrīst nodarbinātajiem un izraisīt nelaimes gadījumu. Visi tuvumā esošie iekārušies, sasvērušies un saliektie koki jānoņem, tos vispirms atzāgējot no celma, bet pēc tam noņemot.

Veicot darbus vējgāzēs pastāv sekojoši papildus riska faktori:

- saspriegta stumbra plīšana garenvirzienā, nozāgējot sasvērušos, saliektos, ar saknēm izgāztos kokus;
- saspriegta stumbra resgaļa pārvietošanas horizontālā vai vertikālā plaknē, atzāgējot no izgāztas sakņu sistēmas;
- izgāztas sakņu sistēmas krišana pēc stumbra atzāgēšanas.

Lai pēc iespējas samazinātu potenciālos riska faktorus, ieteicams:

- izvēlēties piemērotāko (motorzāģa vai daudzoperāciju mašīnas pielietošana) darba organizācijas veidu un tehnoloģiskā procesa atsevišķu operāciju secību atkarībā no vētras

postījumu veida, audzes bojājuma pakāpes, reljefa, audzes sastāva, mehanizācijas līdzekļiem un citiem faktoriem;

- vējgāžu izstrādes darbos iesaistīt normatīvos aktu paredzētā kārtībā apmācītus, mežistrādes darbos pieredzējušus darbiniekus;
- neveikt darbus vienatnē;
- vienlaidus vējgāzēs un cirsmās ar lielu bojājumu pakāpi drošākais izstrādes veids ir, izmantojot daudzoperāciju mašīnu (hārvesteru);
- vējgāžu izstrādē ar motorzāģi kaudzēs sagāztu koku izkliešanai izmantot traktortehniku;
- cirsmas izstrādes virzienu plānot vējgāzes virzienā (ieteicams 5 - 10 metri plātas slejās);
- informēt nodarbinātos par rīcību nopietnu un tiešu briesmu gadījumos.

79. Ja cirsmu izstrādā ar motorzāģi, cirsmas izstrādes virziens sakrīt ar galveno vējgāzes, vējlauzes un snieglauzes virzienu.

Šī punkta izpilde nodrošina, ka vējlauzes un vējgāzēs nozāģētie stumbri nerādīs bīstamas situācijas, kuras var izraisīt nelaimes gadījumus. Tādā veidā tiks atvieglota nozāģēto materiālu novākšana un zaru atzarošana.

80. Drošākais izstrādes veids vējgāzēs ir meža mašīnas izmantošana.

Sīkāk darbs ar daudzoperāciju mašīnu ir aprakstīts šo noteikumu VII. nodaļā.

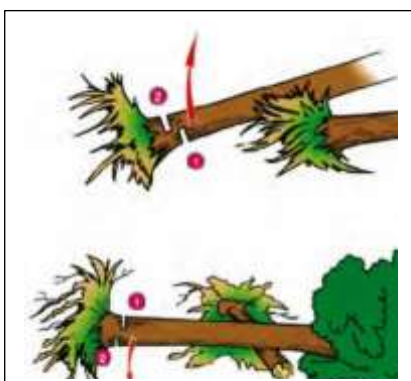
81. Pirms koka stumbra atdalīšanas no sakņu sistēmas novērtē koka saspriegumu.

Lai izvairītos no iespējamo riska faktoru iedarbības, pirms koka stumbra atdalīšanas novērtē koka saspriegumu. Zāģētājam zāģēšanas laikā nepieciešams atrasties tajā stumbra pusē, uz kuru tas nevirzīsies, kā arī jānodrošina iespēja atkāpties pēc izgāzta koka atzāģēšanas no sakņu sistēmas.

Ja nepieciešams, pirms atzāģēšanas stumbru nostiprina ar cilpeņa vai pārnēsājamas vinčas palīdzību, lai stumbra resgalis netiktu sviests uz zāģētāja pusi.

Ja koks saspriegs vertikālā plaknē un paredzama stumbra resgaļa pārvietošanās uz augšu, atzāģēšanu veikt ar diviem zāģējumiem, pirmo veicot no apakšas, otro - no augšas, turklāt, augšējais zāģējums jāizdara ar nelielu nobīdi no apakšējā zāģējuma uz sakņu sistēmas pusi.

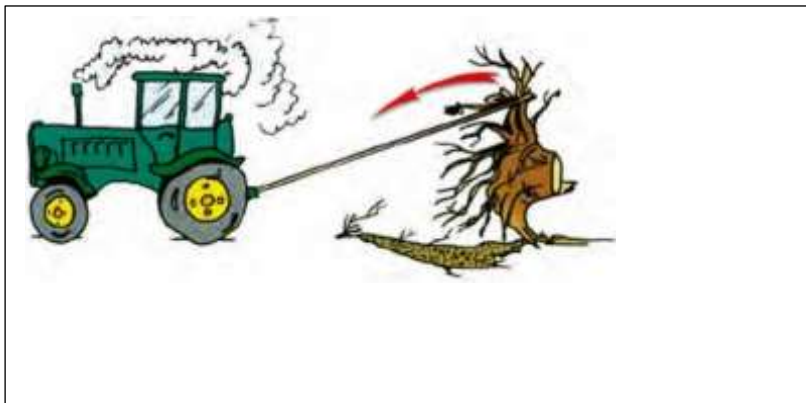
Ja koks saspriegts vertikālā plaknē un paredzama stumbra resgaļa pārvietošanās uz leju, pirmais zāģējums jāizdara no augšas, otrais no apakšas, turklāt apakšējais zāģējums jāizdara ar nelielu nobīdi no augšējā zāģējuma uz sakņu sistēmas pusi (sk. 12. zīmējumu).

82. Pēc stumbra atdalīšanas no izgāztas sakņu sistēmas veic visus nepieciešamos pasākumus, lai atgāztu sakņu sistēmu sākotnējā stāvoklī, ja tas iespējams.

Šī punkta izpildi ietekmē gada laiks. Vasaras laikā sakņu sistēmas atgāšana sākotnējā stāvoklī neizraisa nekādas grūtības. Savukārt, ziemas periodā, kad sakņu sistēma ir iesalusi, atgriez to sākotnējā stāvoklī ir apgrūtināta. Tāpēc ziemas periodā sakņu sistēmas bieži vien atstāj izgāztā stāvoklī. Tāda rīcība var izraisīt nejaušus nelaimes gadījumus, kad sākas zemes atkušanas process. Šajā gadījumā ir nepieciešams veikt sakņu sistēmas nostiprināšanu.

Vasaras laikā, lai veiktu sakņu sistēmas atgriešanu sākotnējā stāvoklī pēc iespējas drošāk, darbs jāveic ar traktora vinču (skat. 95. punktu) vai sviru palīdzību (13. zīmējums) Nepieciešams izvairīties no pēkšņas sakņu sistēmas krišanas, tāpēc jāseko, lai bīstamā zonā neatrastos cilvēki, veicot cilvēku mutisku brīdināšanu vai izvietojot brīdinošus uzrakstus vai nožogojumus.

13. zīmējums

83. Strādājot ar motorzāģi:

83.1. sakņu sistēmu nostiprina ar vinčas vai cita aprīkojuma palīdzību, lai novērstu tās apgāšanās iespēju koka stumbra atzāģēšanas laikā;

83.2. zāģējumus izdara drošā attālumā no izgāzta koka sakņu sistēmas. Pie nestabilas izgāzta koka sakņu sistēmas atstāj stumbra nogriezni, kura garums ir aptuveni puse no sakņu plātes diametra;

83.3. nozāģējot stipri sasvērušos vai pusizgāztu koku, izvēlas paņēmienu, lai novērstu stumbra plīšanu garenvirzienā;

83.4. ja aizlauzta koka galotne atduras pret zemi, pirms koka gāšanas pārbauda lauzuma vietas savienojuma drošumu. Koku ar neatdalītu, aizlauztu galotni:

83.4.1. gāž 90 grādu leņķī pret nolauztās daļas virzienu, ja galotne atduras pret zemi;

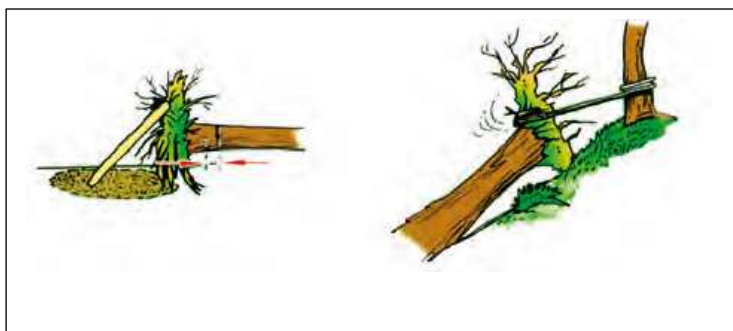
83.4.2. gāž aizlauztās galotnes virzienā, ja galotne neatduras pret zemi;

83.5. kokiem ar nolauztu vainagu aizzāģējuma dziļumu palielina no vienas trešdaļas līdz pusei no koka diametra zāģējuma vietā;

83.6. kaudzē sagāztus kokus pēc koka atdalīšanas no sakņu sistēmas pārvieto uz drošu vietu, kur tos var atzarot un sagarumot. Nākamo koku atdala no sakņu sistēmas tikai pēc iepriekšējā koka aizvilkšanas;

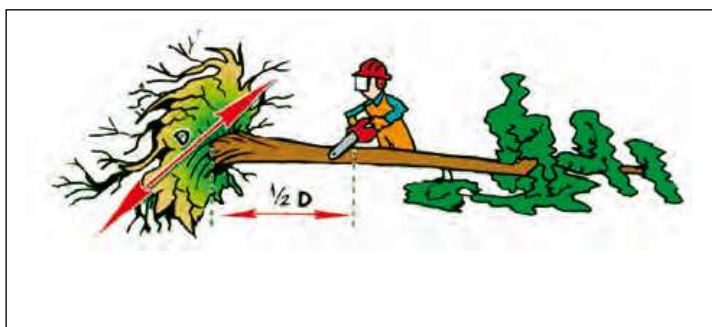
83.7. ja gāzto koku stumbri atrodas cits virs cita un augstums pārsniedz koku gāzēja plecu augstumu, tad koku pirms atzāģēšanas no celma ar traktora vai rokas vinčas palīdzību novelk zemāk.

Ļoti uzmanīgi jāveic koka atzāģēšana no celma, ja koks izgāzts ar visām saknēm. Pastāv divi bīstami momenti. Pirmais saistīts ar stumbra atdalīšanu no celma. Šajā gadījumā nav iespējams paredzēt atzāģētā stumbra kustības virzienu. Tas var pārvietoties gan uz leju, gan uz augšu, kā arī uz vienu vai uz otru pusi. Bieži vien tas ir atkarīgs no guļoša vainaga zaru stāvokļa, kuri rada stumbra nospiegumu un tāpēc iepriekš nav paredzami. Otrs bīstamais moments ir izgāztas sakņu sistēmas tiekšanās ieņemt sākotnējo stāvokli – atgriezties vecajā vietā – vai arī tās krišana uz priekšu. Sakņu sistēmas kritiena rezultātā var ievainot nodarbinātos. Lai novērstu iespējamās nelaimes gadījumus, pirms stumbra atzāģēšanas no izgāztas sistēmas tā jāatbalsta vai jāpiesien, izmantojot drošus palīglīdzekļus un paņēmienus (14. zīmējums).

14.zīmējums

Ja paredzama izgāztas sistēmas krišana uz zāģētāja pusi un sakņu sistēmu nav iespējams droši nostiprināt, stumbrs jāatzāģē, atstājot pie sakņu sistēmas stumbra nogriezni, kura garums ir aptuveni $1/2$ no sakņu sistēmas diametra (15. zīmējums). Pēc tam sakņu sistēma ar traktora vai pārnēsājamas vinčas palīdzību jāatgāž sākuma stāvoklī un jānozāģē atstātā stumbra daļa.

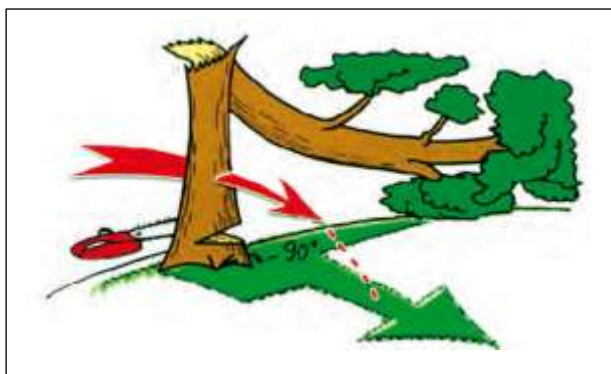
15.zīmējums

Ja pēc sakņu sistēmas atzāģēšanas gaidāma tās nosēšanās uz leju, pirmais zāģējums izdarāms no augšas, bet otrais - no apakšas. Pie tam, apakšējais zāģējums jāizdara uz celma pusi no pirmā zāģējuma, jo pretējā gadījumā atzāģētais resgalis nevarēs brīvi atdalīties no celma.

Ja pēc atzāģēšanas no celma sagaidāms, ka koka resgalis virzīsies uz augšu, apakšējais zāģējums jāizdara pēdējais, un tam jābūt uz vainaga pusi attiecībā pret pirmo zāģējumu.

Ja vējgāzē nav iespējams stumbrus pilnīgi izkļiedēt pirms to atzāģēšanas no celma un nav arī iespējams noteikt nospriegota stumbra kustības virzienu, pirms darba uzsākšanas tas jāatsien ar cilpeni vai rokas vinču tā, lai pēc celma atzāģēšanas tas nevarētu virzīties uz zāģētāja pusi.

Gāžot aizlūzušos kokus, kā arī kokus, kuriem aizlauztā daļa balstās pret zemi, jāpārbauda galotnes daļas noturību ar dakšas palīdzību. Pirms nozāģēšanas jā sagatavo atkāpšanās ceļš. Aizzāģēt koku virzienā, kas ir perpendikulārs aizlūzušās daļas virzienam, stumbru jāzāģē līdz drošības joslai un jāgāž stumbra resgali kopā ar aizlauzto daļu (16. zīmējums). Ja galotnes daļa ir atdalījusies no stumbra resgaļa daļas un balstās uz tās, nolauzto daļu nepieciešams novilkt ar traktora vai pārnēsājamas vinčas palīdzību, sekojot, lai bīstamā zonā neatrastos cilvēki. Atlikušo stumbra daļu nozāģē ar parastiem paņēmiem.

16. zīmējums

Aizlūzušos kokus nedrīkst iešūpot, jo spējie satricinājumi var būt par cēloni aizlūzušās daļas krišanai. Ar iešūpošanu gāzt nedrīkst arī saussakņus un stumbeņus. Sevišķi bīstama ir saussakņu šūpošana nolūkā to ātrāk nogāzt. Parasti tas gāžoties lūst ne vien apakšā pie sakņu kakla, bet arī vienā vai vairākās vietās saussakņa vidū. Turklāt augšējā daļa krīt pretēji spēka pielikšanas virzienam un var smagi ievainot pašu nodarbināto.

Situācijā, kad koks ir sasvēries vai saliecies, jāizvēlas drošākais darba paņēmiens atkarībā no konkrētās situācijas:

1. Uzlikt žņaugu (17. zīmējums) un sagatavot atkāpšanās ceļu. Aizzāģējot koku uzmanīties, lai netiktu iespiesta sliede. Sākt koka nozāģēšanu no aizzāģējuma pretējās puses.

17. zīmējums

2. Izmantot īpašu nozāģēšanas paņēmienu un sagatavot atkāpšanās ceļu. Aizzāģējot koku uzmanīties, lai netiktu iespiesta sliede. Izdarīt durtenisku zāģējumu koka sānu daļā cauri stumbram. Uzmanīgi zāģēt līdz drošības joslai, virzīt sliedi pretējā virzienā un aizzāģējuma pretējā pusē atstāt nepārzāģētu joslu. Pārzāģēt atlikušo stumbra daļu.

84. Strādājot ar meža mašīnām, starp pievešanas ceļiem izvēlas tādu attālumu, kas nodrošina drošu darbu. Ieteicamais attālums starp pievešanas ceļu asīm ir 10 metru.

IX. Darba aizsardzības prasības kokmateriālu pārvietošanas, kraušanas un izvešanas darbos

85. Pārvietojot kokmateriālus, izmanto dažādu darba aprīkojumu – āķus, satvērējus, speciālos ratiņus, sviras ar kantāķiem vai citas palīgierīces, lai mazinātu mežsaimniecības darbu veicēja fizisko slodzi.

86. Pārvietojamo kokmateriālu svars nedrīkst apdraudēt mežsaimniecības darbu veicēja drošību un veselību. Pārvietojot un ceļot kokmateriālus, ievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz smagumu pārvietošanu.

Šo noteikumu 85. un 86. punkta izpildi nosaka 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 344 „**Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumus**”. Lai mazinātu nodarbināto fizisko slodzi un novērstu iespējamus riska faktorus darba vietās, darba devējam pēc iespējas jāautomatizē (jāmehānizē) smaguma pārvietošanas process. Jāraugās, lai palīgierīces būtu sertificētas. Uzticot nodarbinātajiem kokmateriālu pārvietošanu, darba devējam jāņem vērā nodarbināto fiziskās spējas.

Lai mazinātu nodarbināto fizisko slodzi, darba devējam jāveic nodarbināto apmācība par drošiem un pareiziem darba paņēmienu, kā arī jānodrošina pārvietojamās kravas ar paskaidrojošo informāciju (smaguma masa, smaguma centra izvietojums u.c.).

87. Kokmateriālus pa nogāzēm atļauts velt, ja darbības zonā neatrodas cilvēki.

Kokmateriālus velšana pa nogāzi atļauta, tad, ja darbības zonā neatrodas nodarbinātie. Pirms velšanas nogāze ir jāierobežo ar drošības lentām, lai nejaušības dēļ kāds nodarbinātais netiktu bīstamā zonā.

88. Kokmateriālu transportēšanā ar darba zirgiem:

88.1. izmanto šim darbam piemērotus zirgus;

88.2. strādā persona, kas pārzina darba zirgu īpatnības un izmantošanas iespējas;

88.3. persona, kas transportē kokmateriālus, atrodas blakus darba zirgam vai aiz kravas;

88.4. aizliegts transportēt kokmateriālus nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 20 līdz 30 grādu;

88.5. transportēšanas ceļš nav pielūžņots ar ciršanas atliekām;

88.6. krava ir droši nostiprināta;

88.7. izmanto tādu iejūgu, lai nepieļautu darba zirgu ievainošanu;

88.8. izmanto piemērotas ragavas, baļķu ragaviņas, skreteles, ratus un citu darba aprīkojumu.

Treilēšanas darbiem vēlams izvēlēties vidēji smagus, mierīgus zirgus. Nav ieteicams lietot zirgus, kas ir vecāki par 14 gadiem vai jaunāki par 5 gadiem. Treilēšanā nodarbinātiem zirgiem labi jāreaģē uz vedēja pavēlēm, tiem jābūt kustīgiem.

Treilēšanas darbos izmantojamais zirgs obligāti jāpiesaista noteiktajam vedējam, kas arī atbild par zirga kopšanu un ēdināšanu. Ja vairāki zirgi strādā vienkopus, ieteicams uz katriem 10 zirgiem izdalīt vienu zirgkopi un veterinārfeldšeri.

Treilēšanas iekārtai jābūt izturīgai, stabilai, piemērotai meža darbiem (bieži jāpārvar celmi, saknes u.c.). Treilēšanas iekārtas izvēle ir atkarīga no gada laika, treilēšanas attāluma un treilējamo kokmateriālu izmēriem.

Treilējot kokmateriālus vēlams, lai treilēšanas ceļa platums būtu ne mazāks par 2 metriem, bet līkumos ar mazu rādiusu (mazāku par 15 metriem) - 4 metriem. Treilēšanas ceļu attīra no krūmiem, ciršanas atkritumiem (nozāģētiem zariem, skaidām, saknēm u.c.) un akmeņiem, celmi un virszemes sakņu daļas jānozāģē līdz zemei, purvainās vietās treilēšanas ceļā jāiekļāj apaļkoku segums (tievi baļķi), lai nepieļautu zirga paklupšanas iespēju.

Posmos, kur treilēšanas ceļam ir šķērsvirziena slīpums, ceļa zemākajā pusē novieto atbalsta brusas, bet ceļa līkumos šīs brusas jānovieto līknes ārējā malā.

Ceļa posmu sākumā un beigās, kur nepieciešams bremsēt, izliek brīdinājuma zīmes.

Pavado kravu, vedējam jāiet vezuma aizmugurē vai blakus tam. Nav ieteicams iet vezumam pa priekšu, sēsties uz kravas, aptīt grožus ap rokām, braucot pa slīpumu vai pieturot zirgu aiz iemauktiem.

Katrs braucējs tiek apgādāts ar izturīgām virvēm un ķēdēm vezuma nosiešanai. Treilējot kokmateriālus pa nogāzi ar slīpumu lielāku par 10 grādiem, vezuma nosiešanai pievērš sevišķu uzmanību. Katru baļķi nepieciešams nostiprināt atsevišķi.

Vezumam, slīdot uz sāniem, nav ieteicams pieturēt vai atbalstīt baļķus ar rokām, plecu vai citu līdzīgu paņēmieni.

Iekraujot un izkraujot vezumu, vedējs un citi nodarbinātie nedrīkst atrasties kalna nogāzes pusē.

89. Strādājot nogāzēs, vēlamais treilēšanas virziens ir no apakšas uz augšu.

90. Kravas savākšanas un treilēšanas darbus var sākt, ja bīstamajā zonā neatrodas citas personas.

91. Treilējot kokmateriālus pa nogāzi, personas, kas veic mežsaimniecības darbus, atrodas nogāzes augšpusē.

92. Treilēšanā nodarbinātās personas savstarpējai saziņai izmanto iepriekš noteiktus signālus.

Vienā cirmsā nodarbinātie nosaka kopējus brīdinājuma signālus, kurus izmanto savstarpējas saziņas nodrošināšanai (saucienus, svilpienus, roku žestus u.c.).

Savstarpējai saziņai ieteicams pielietot vārdisku saziņu un roku signālus. Sīkāk prasības vārdiskai saziņai un roku signāliem ir aprakstītas LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumos **Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”**.

93. Mežsaimniecības darbos aizliegts izmantot tehniku (piemēram, lauksaimniecības traktoru, ekskavatoru), ja tā nav speciāli aprīkota darbam mežā (izņemot ciršanas atlieku vākšanu pēc cirsmas noslēgšanas).

Lai izmantotu lauksaimniecības tehniku mežsaimniecībā ir jānodrošina LR 2006. gada 28. marta MK noteikumu **Nr. 245 „Traktortehnikas un tās piekabju pārbūves noteikumi”** ievērošanu.

94. Ieteicams izmantot radiovadāmas vinčas.

95. Treilēšanas traktoru vinču trose ir:

95.1. vismaz 35 metrus gara un atbilst vinčas ražotāja noteiktajām prasībām;

95.2. piestiprināta pie vinčas spoles;

95.3. cieši uztīta uz spoles.

96. Pirms darbu uzsākšanas pārbauda troses, blokus un cilpeņošanas iekārtas un nosaka to iespējamus defektus un nolietojuma pakāpi.

97. Izvelkot trosi, uz vinčas spoles atstāj ne mazāk par trim troses tinumiem.

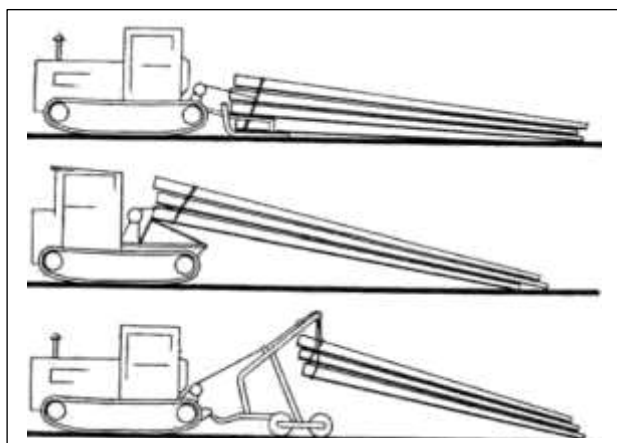
Kravas treilēšana ir iespējama ar traktora vai vinčas palīdzību. Pastāv divi treilēšanas veidi: ar resgaļiem pa priekšu vai ar tievgaļiem pa priekšu.

Treilējot nozāgētus stumbrus ar resgaļiem pa priekšu, ir šādas priekšrocības:

- uzlabojas traktora saķeršanās spēja ar zemi, jo palielinās svars un tiek novērsta traktora buksēšana;
- atvieglojas motorzāģu vadītāja darbs, jo resgaļi vairāk nav jānolīdzina.

98. Kravu treilējot, tās priekšgalu fiksē paceltā stāvoklī vai novieto uz atbalsta.

Pastāv vairākās treilēšanas metodes. Tomēr MK noteikumi nosaka, ka kravu treilēt ir atļauts tikai tad, kad kravas priekšgals ir paceltā stāvoklī (18. zīmējums).

18. zīmējums

99. Veicot darbus nogāzēs, pievešanas ceļus ierīko nogāzes virzienā.

100. Virzoties šķērsām nogāzei, izvairās no pagriezieniem pret kalnu.

Kokmateriālu treilēšanu veic pa iepriekš sagatavotu ceļu. Vietā, kur tiek plānots treilēšanas ceļš, novāc kokus, liелgabarīta akmeņus, izcērt krūmus, apzāģē celmus, nolīdzina ciņus, aizber bedres, nostiprina pārpurvotas vietas.

Ar kāpurķēžu traktoriem treilēt nogāzes garenvirzienā ir atļauts, ja slīpums ir mazāks par 15 grādiem, bet vasarā sausā laikā - ja slīpums nav lielāks par 25 grādiem. Ar riteņtraktoriem atļauts treilēt, ja nogāzes pacēlums nav lielāks par 7 grādiem, bet kritumos - sausā laikā vasarā, ja nogāzes pacēlums nav lielāks par 17 grādiem, ziemā un slapjā laikā, - ja tas nav lielāks par 13 grādiem.

Ieteicamais ceļa platums treilēšanai ar riteņtraktoriem ir ne mazāks par 5 metriem, ceļa platums nogāzēs - 7 metri.

Meža treilēšanu ar treilēšanas mašīnām vai traktoriem ar manipulatoru veic pa sagatavotu treilēšanas ceļu.

Veicot treilēšanas darbus cirtē tumšā laikā, treilēšanas darbus jānodrošina vismaz ar divām treilēšanas mašīnām.

101. Nav pieļaujams pārsniegt meža mašīnu kravnesības normas un izvietot kokmateriālus virs kravas nodalījuma statņiem.

102. Pārvietojamās kravas masu un braukšanas ātrumu izvēlas, ņemot vērā reljefa nelīdzenumu uz pievešanas ceļiem.

Slodze uz pievedējtraktoru, kā arī piekabju kūleņiem un citu kokmateriālu pārvadāšanas tehniku nedrīkst pārsniegt nominālo celtspēju, kas ir norādīta tehniskajā pasē. Iekraujot kokmateriālus, tos nostiprina ar lentām vai ķēdēm, lai pārvietojoties pa nogāzēm un autoceļiem, krava nenoslīdētu.

Veicot tehnikas pārbaudi, īpašu uzmanību velta skrūvju savienojumiem, riteņu gultņiem, riepu spiedienam, sakabes ierīcēm, kūleņiem un statņiem.

Pārvietojot kravu, ņem vērā augsnes nestspēju un ceļa stāvokli. Augsnes var būt stabila vai nestabila. Šos faktorus ietekmē ceļa atrašanās vieta (piemēram - purvs, smilts, kūdras slāņi u.tml.) un materiāls, no kura ceļš ir izgatavots (piemēram - smilšu, šķembu ceļš vai asfaltēts).

Nepareiza augsnes nestspējas un ceļa stāvokļa novērtēšana var būt par cēloni nelaimes gadījumam vai tehnikas un aprīkojuma bojājumiem.

103. Veicot kraušanas darbus uz nogāzēm, meža mašīnu nodrošina pret slīdēšanu kraušanas un braukšanas laikā.

Pret patvarīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu. Ja transports nav nostiprināts, pastāv iespēja, ka tas var patvarīgi atsākt kustēšanos un izraisīt vairākus nelaimes gadījumus, sabojājot kravu un tehniku.

104. Kokmateriālus krauj krautuvēs (kokmateriālu pagaidu novietošanas vietās), kas norādītas cirsmas izstrādes tehnoloģiskajā kartē.

105. Krautuves vietu sagatavo iepriekš, ja nepieciešams, izzāģējot kokus un krūmus.

106. Krautuves vietas platību iekārto tā, lai nodrošinātu visa krautuvē plānotā kokmateriālu apjoma nokraušanu, ievērojot kokmateriālu kraušanas prasības un normatīvajos aktos par meža inventarizāciju noteikto maksimāli pieļaujamo krautuves platību.

107. Kokmateriālus krauj līdzeni uz cietas vietas.

Krautuves vieta tiek saskaņota ar meža valdītāju vai īpašnieku.

Krautuves laukumu iztīrīta, izlīdzina un noblīvē. Ieteicams, lai grunts būtu viendabīga, bez plūdeņiem.

Krautņu pamatnei jābūt līdzenai un cietai un jāatbilst kokmateriālu masai. Jāizvairās no kravas nosēšanās vai sašķiešanās iespējas, kā arī no krautņu sagraušanas iespējas savas masas vai ārējo faktoru iedarbības dēļ (jāizvērtē augsnes nestspēja).

Krautuves vietās, jābūt izvietotām brīdinājuma zīmēm.

108. Kokmateriālu kraušanā ievēro šādas prasības:

108.1. grēdu galus nostiprina pret velšanos vai krauj tā, lai kokmateriāli neveļas un grēdas gala leņķis nepārsniedz 35 grādus;

108.2. apaļo kokmateriālu grēdas augstums nepārsniedz vienu ceturtdaļu no grēdas garuma un nav lielāks par pusotrkāršu grēdā sakrauto kokmateriālu garumu, ja grēdu gali nav nostiprināti pret velšanos;

108.3. ar rokām krautas grēdas augstums nepārsniedz 1,8 metrus;

108.4. vienāda garuma atsevišķi kokmateriālu gali nav izvirzīti no grēdas vairāk par 0,5 metriem uz autoceļa pusi;

108.5. grēdas paliktņus novieto simetriski grēdas abās pusēs ne vairāk kā viena metra attālumā no kokmateriālu galiem.

Šo noteikumu 108.3. apakšpunkta izpildi nosaka LR 2002. gada 6. augusta Ministru kabineta noteikumi **Nr. 344 „Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumus”**.

Veidojot ar rokām krautas grēdas augstumā, kas nepārsniedz 1,8 metrus ir jāievēro darba drošības prasības strādājot augstumā. Darbs augstumā skaitās, ja nodarbinātais tiek nodarbināts augstumā no 1,5 metru un augstāk. Darba devējam jānodrošina stabila un droša virsma, neradot risku savai un citu drošībai un veselībai, kā arī ievērojot ergonomikas prasības un principus. Sīkāka informācija LR 2002. gada 9. decembra Ministru kabineta noteikumi **Nr. 526 „Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā”**.

Kraujot kokmateriālus krautnēs, jāievēro LR 2004. gada 17. februāra Ministra kabineta noteikumus **Nr. 82 „Ugunsdrošības noteikumi”** prasības.

109. Ja pastāv varbūtība, ka sakrautie kokmateriāli var patvarīgi pārvietoties, kokvedēja vai meža mašīnas vadītājs ievēro piesardzību un drošu attālumu, tuvojoties kokmateriālu krautuves vietai.

110. Pirms kokmateriālu kraušanas uzsākšanas kokvedēju vai meža mašīnu nodrošina pret patvaļīgu izkustēšanos kraušanas laikā.

Vienlaicīga iekraušana - izkraušana blakus krautnēs ir aizliegta.

Pret patvaļīgu izkustēšanos transportlīdzekļus nostiprina ar bremzes sistēmu vai ķīļiem.

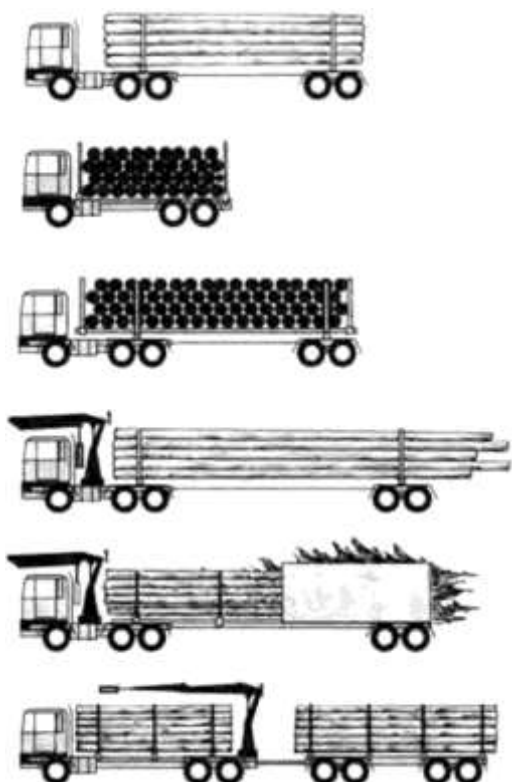
Pastāvīgas iekraušanas - izkraušanas vietas apzīmē, kā arī krautuves vietas atzīmē ar drošības zīmēm un brīdinošiem plakātiem, kas sniegtu informāciju par bīstamību atrasties vai pārvietoties attiecīgajā teritorijā. Par drošības zīmēm sīkāku informācija LR 2002. gada 3. septembra Ministru kabineta noteikumi **Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā”**.

111. Kokmateriālu kravu pārvadājumi pa autoceļiem ir atļauti, ja krava ir novietota atbilstoši normatīvajiem aktiem par gabalkravu novietošanu un nostiprināšanu.

Šo noteikumu 111. punktu izpildi nosaka 1999. gada 11. maija Ministru kabineta noteikumi **Nr. 166 „Noteikumi par gabalkravu izvietošanu un nostiprināšanu autopārvadājumos”**.

Automobiļiem, piekabēm vai citiem meža izvešanas līdzekļiem jābūt aprīkoti ar statņiem un ierīcēm, kas novērš kokmateriālu izkustēšanos.

Iespējamie iekraušanas veidi ir parādīti 19. zīmējumā.

19.zīmējums

112. Nav pieļaujama kokvedēja kravnesības normu pārsniegšana.

Šo noteikumu 112. punkta izpildi nosaka 1999. gada 11. maija Ministru kabineta noteikumi Nr.166 „**Noteikumi par gabalkravu izvietošanu un nostiprināšanu autopārvadājumos**”.

113. Kokmateriālu pārvadājumus atļauts veikt atbilstoši normatīvajiem aktiem par kravu pārvadājumiem.

Šo noteikumu 113. punkta izpildi nosaka LR Ministru kabineta 2004. gada 29.jūnija noteikumi Nr. 571 „**Ceļu satiksmes noteikumi**” un LR 2010. gada 06. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 343 „**Noteikumi par lielgabariņa un smagsvara pārvadājumiem**”.

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

- 1.I. Zvaigzne, M. Drande, "Darba aizsardzība mežsaimniecībā un kokapstrādē", Rīga, Zvaigzne, 1983. g.
- 2.J. Melngalis, "Meža atjaunošana un ieaudzēšana", Rīga, Et Cetera, 2004. g.
- 3.M. Eglīte, "Darba medicīna", Rīga, 2000.
- 4.Z. Saliņš, "Kokmateriālu treilēšana, iekraušana, izvešana", Rīga, Latvijas valsts izdevniecība, 1961. g.
- 5.Z. Saliņš, "Meža izmantošana Latvijā", Jelgava, LLU Meža izmantošanas katedra, 1999. g.
- 6.A. П. Полищук, „Валка леса”, Москва, „Лесная промышленность”, 1972. g.

7. Л. И. Никитин, А. С. Щербаков, „Охрана труда в лесном хозяйстве лесной и деревообрабатывающей промышленности“, Москва, „Лесная промышленность“, 1985. г.
8. Н. Я. Калинин, Г. В. Силаев, О. М. Шапкин, „Организация и технология лесохозяйственных работ“, Москва, Агропромиздат, 1986. г.
9. Под ред. И. И. Леоновича, „Дороги и транспорт лесной промышленности“, Минск, Высшая школа, 1979. г.
10. В. И. Алябьев, „Лесные погрузочно-разгрузочные и штабелечные машины“, Москва, „Лесная промышленность“, 1968. г.
11. 1997. gada 5. februāra „Aizsargjoslu likums“.
12. 1997. gada 1. oktobra „Ceļu satiksmes likums“.
13. 1998. gada 1. aprīļa „Ķīmisko vielu likums“.
14. 1998. gada 17. decembra „Augu aizsardzības likums“.
15. 1999. gada 25. novembra „Valsts meža dienesta likums“.
16. 2001. gada 20. jūnija „Darba aizsardzības likums“.
17. 2008. gada 19. jūnija „Valsts darba inspekcijas likums“.
18. 2002. gada 02. maija „Augu šķirņu aizsardzības likums“.
19. 2004. gada 28. oktobra „Elektronisko sakaru likums“.
20. 2006. gada 05. decembris MK noteikumi Nr. 982 „Enerģētikas infrastruktūras objektu aizsargjoslu noteikšanas metodika“.
21. 1998. gada 15. decembra MK noteikumi Nr. 456 „Noteikumi par autoceļu valsts aizsardzību un kārtību, kādā ieviešami transportlīdzekļu satiksmes aizliegumi un ierobežojumi“.
22. 1999. gada 11. maija MK noteikumi Nr. 166 „Noteikumi par gabalkrāvu izvietojumu un nostiprināšanu autopārvadājumos“.
23. 2010. gada 09. februāra MK noteikumi Nr. 113 „Kravas celtņu tehniskās uzraudzības kārtība“.
24. 2000. gada 26. septembra MK noteikumi Nr. 330 „Vakcinācijas noteikumi“.
24. 2010. gada 06. aprīļa MK noteikumi Nr. 343 „Noteikumi par lielgabariņa un smagsvara pārvadājumiem“.
25. 2001. gada 10. aprīļa MK noteikumi Nr. 162 „Autoceļu aizsargjoslu noteikšanas metodika“.
26. 2012. gada 18. decembra MK noteikumi Nr. 963 „Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā“.
27. 2007. gada 02. oktobra MK noteikumi Nr. 660 „Darba vides iekšējās uzraudzības kārtība“.
28. 2002. gada 12. marta MK noteikumi Nr. 107 „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība“.
29. 2002. gada 6. augusta MK noteikumi Nr. 344 „Darba aizsardzības prasības, pārvietojot smagumu“.
30. 2002. gada 20. augusta MK noteikumi Nr. 372 „Darba aizsardzības prasības, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus“.
31. 2007. gada 15. maija MK noteikumi Nr. 325 „Darba aizsardzības prasības saskarē ar ķīmiskajām vielām darba vietās“.
32. 2002. gada 3. septembra MK noteikumi Nr. 400 „Darba aizsardzības prasības drošības zīmju lietošanā“.
33. 2002. gada 9. decembra MK noteikumi Nr. 526 „Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā“.
34. 2003. gada 4. februāra MK noteikumi Nr. 66 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret darba vides trokšņa radīto risku“.
35. 2010. gada 10. augusta MK noteikumi Nr. 749 „Apmācības kārtība darba aizsardzības jautājumos“.
36. 2004. gada 17. februāra MK noteikumi Nr. 82 „Ugunsdrošības noteikumi“.
37. 2004. gada 13. aprīļa MK noteikumi Nr. 284 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē“.

- 38.2011. gada 13. decembra noteikumi Nr. 950 „Augu aizsardzības līdzekļu lietošanas noteikumi”.
- 39.2004. gada 28. decembra noteikumi Nr. 1064 „Augu aizsardzības līdzekļu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”.
- 40.2009. gada 10. marta MK noteikumi Nr. 219 " Kārtība, kādā veicama obligātā veselības pārbaude ”.
- 41.2012. gada 02. maija MK noteikumi Nr.310. „Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā”
- 42.2006. gada 28. marta MK noteikumu Nr. 245 „Traktortehnikas un tās piekabju pārbūves noteikumi”

2.pielikums

Individuālie aizsardzības līdzekļi mežsaimniecībā

Nr. p.k.	Darbu nosaukums	Aizsargājamā ķermeņa daļa un aizsarglīdzekļa nosaukums						
		pēdas	ķermenis, rokas, kājas	rokas	galva	acis	acis/seja	ausis
		apavi	darba apģērbs	cimdi	ķivere	brilles	sejassargs	austiņas ¹
1.	Stādīšana, sēšana:							
1.1.	roku darbs	X	X	X				
1.2.	mašinizēts darbs	X ²	X ²	X				X ³
2.	Jaunaudžu kopšana:							
2.1.	ar rokas darba aprīkojumu	X ⁴	X	X				
2.2.	ar motorzāģi	X ^{4; 5}	X ⁶	X	X ⁷		X	X
2.3.	ar krūmgriezi ar ripu	X ⁴	X	X	X ^{7; 12}		X	X
2.4.	ar krūmgriezi ar ķēdes pievadu	X ^{4; 5}	X ⁶	X	X ⁷		X	X
3.	Darbs ar ķīmiskām vielām	X	X ⁸	X		X	X ⁹	
4.	Augošu koku atzarošana	X ⁴	X	X	X		X	
5.	Koku gāšana, atzarošana, sagarumošana:							
5.1.	ar rokas darba aprīkojumu	X ^{4; 10}	X	X	X			
5.2.	ar motorzāģi	X ^{4; 5}	X ⁶	X	X		X	X
5.3.	ar meža mašīnām	X ^{2; 10}	X ²	X ²	X ²			X ³
6.	Krautnēšana ar rokām	X ^{4; 10}	X	X	X			
7.	Pievešana:							
7.1.	ar zirgiem	X ^{4; 10}	X	X	X			
7.2.	mašinizēta:							
7.2.1.	treilēšana	X ^{2; 10}	X ²	X ¹¹	X			X ³
7.2.2.	ar meža mašīnām	X ^{2; 10}	X ²	X ²	X ²			X ³
8.	Iekraušana autotransportlīdzeklī	X ^{2; 4; 10}	X ²	X ²	X ²			X ³

Piezīmes.

¹ Dažādu veidu ausu ieliktni nav piemēroti mežsaimniecībā strādājošajiem, jo tas ir saistīts ar infekciju risku.

² Ja strādā, veic pienākumus ārpus kabīnes.

³ Ja trokšņa līmenis pārsniedz 85 db (A).

⁴ Apavu zoles no neslidena materiāla.

⁵ Apavi ar speciālu aizsargkārtu darbam ar motorzāģiem.

⁶ Aizsargbikses vai uzlikas ar speciālu oderējumu.

⁷ Ar spranda sargu sniega un lietus apstākļos.

⁸ Apģērbs aizsardzībai pret ķīmiskām vielām un ķīmiskiem produktiem.

⁹ Elpošanas un parenterālo ceļu aizsardzības līdzekļi, ja strādā ar ķīmiskām vielām, kas rada risku elpošanas ceļiem un gremošanas orgāniem.

¹⁰ Aizsargapavi ar purngala daļas aizsardzību.

¹¹ Cimdi ar aizsargkārtu no delnas puses.

¹² Ķiveri var nelietot, veicot jaunaudžu kopšanu, ja koku vidējais augstums ir līdz diviem metriem.

3.pielikums

Cirsmas izstrādes tehnoloģiskā karte Nr. _____

_____ (uzpēdējuma nosaukums)

_____ (virsmēžniecība, mežniecības nosaukums)

I. Cirsmas raksturojums

Ciršanas apliecinājuma Nr. _____, Cirtes veids _____, kvartāls _____, nogabals _____, platība _____ ha, meža tips _____

Izcērtamā krāja _____ m³

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, mikroliegumi, aizsargjoslas _____

Paaugas raksturojums un tās saudzēšana _____

Novācamie bīstamie koki, gabali _____

Kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu skaits un ierīkojamā platība _____

Cita informācija par cirsmu (reljefa īpatnības, augsnes nestspēja, elektrisko tīklu līnijas, cauruļvadi u.c. īpatnības) _____

II. Tehnoloģiskie un organizatoriskie norādījumi

Lietojamā tehnoloģija _____

Lietojamais darba aprīkojums:

koku gāšanā, atzarošanā, sazarumošanā _____

pievešanā, treilēšanā _____

Cirsmas sagatavošanas darbi _____

(sadalīšana slejās, iecirkņos)

Sazināšanās un rīcība tiešu briesmu gadījumā (tālruna numuri):

darbu vadītājs _____, ārstniecības iestāde _____

glābšanas dienests _____, policija _____

Cirsmas nobeiguma darbi _____

Citi norādījumi _____

4. PIELIKUMS

TEHNOĻISKĀS SHĒMAS PARAUGS

